

IPARI JOGVÉDELLEM

SZERKESZTI: DR LÁNCZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR KADOSA MARCEL

Azon t. előfizetőink számára, kiknek előfizetése már lejárt, mai számunkhoz postautalványt mellékelünk.

A kormány ipari programja.

Kálmán Gusztáv kereskedelemügyi államtitkárnak a lugosi ipartestület díszgyűlésén tartott beszéde.

A kereskedelemügyi miniszter ur Ö excellenciája, úgyszintén a magam nevében is örömmel üdvözlöm a tisztelt ipartestületet, abból az alkalomból, hogy az előre haladás útjának egyik határkövénel 25 évig megfutott pályára tekint vissza.

Tudom, hogy ez a 25 év a kisiparosságnak a töke és modern technika túlsúlya elleni védekezését és a védekező munkában öntudatra ébredését jelenti, melyet nyomon követett a szövetkezésben rejlő erőnek elismerése és az ipari testületekben az egyeseknek fokozottabb, buzgóbb részvétele.

Biztosíthatom a t. ipartestületet, hogy a kormány, mely arra törekszik, hogy törvényes alkotásaiban és intézkedéseiben az eleven élet szükségleteihez simuljon, módot fog adni, hogy a hazai kis- és középipar törvényes képviselői a programjába eső alkotások és intézkedések felől kellő időben és kellő nyomatékkal nyilatkozhassanak.

Nemcsak jól ismert sebeket kívánok gyöngéd kézzel érinteni, hanem azok közel gyógyulásának reményére is rá kívánok mutatni, amikor jelzem, hogy az ipartörvény módosításának ügye a boldogult miniszter úr által kiküldött bizottság munkája révén serényen halad előre és ha a törvényhozás újból az alkotó munka terére lép, az ipartörvény módosításával is csakhamar foglalkozhatok.

Itt melleleg megjegyzem, hogy a Budapesten megindult záróra-mozgalom kérdése is mihamarább megoldást nyerend s téves az a felfogás, mintha a kereskedelmi minisztériumnak a fővároshoz intézett rendelete, mely szerint ez a kérdés is az ipartörvény revíziója alkalmával fog megfontolás tárgyává tétetni, ellentmondásban állana Lukács Ö excelenciája által a kereskedelmi tárca költségvetésének tárgyalása alkalmával a képviselőházban tett ama kijelentésével szemben, hogy ezen kérdést külön törvénynyel lehet mielőbb megoldásra juttatni, mert az ipartörvény revizionálása nem úgy terveztetik, hogy az egyszerre egy novellával módosíttassék, hanem egyes részeiben külön-külön fog módosíttatni. Egy ilyen részt képez a magántisztviselők viszonyainak rendezése és a záróra szabályozása, mely már közel van befejezéséhez és előreláthatólag mihamarább a képviselőház elé lesz terjeszhető.

A munkásbiztosítás terén szükséges, reformok szintén várják a törvényhozás aktivitását.

Ezzel az ügygyel 25 éves történetéből kivehetőleg annak idején a t. ipartestület is behatóan foglalkozott, rámutatva ugyanakkor annak szükségére, hogy a biztosítás áldó hatása ne csupán halál- és balesetre, hanem az aggkorra is és ne csupán az alkalmazottakra, hanem az ezeknél sokszor súlyosabb helyzetben lévő iparosmesterekre is érvényesüljön.

Ezek a vágyak ma már az egész kultúrvilág kívánalmi és a szociálpolitikai feladatait ismerő kormány készséggel fog oda hatni, hogy ezek az óhajok azon mértékben és időpontokban, amint ezt súlyos pénzügyi terhei mellett teheti, fokozatosan valóra is válhassanak.

De bármennyire át is van hatva a kormány a szociálpolitikai követelmények fontosságától, nem fordíthatja ezidőszerint teljes erejét az ipari munka révén elszerencsétlenedettek felkarolására, hanem szintúgy fel kell karolni az ipar és nevezetesen a kisipar más életkérdését.

Ezek közt első helyem áll a kisiparosságnak képpessé tétele arra, hogy a munkájukat a modern technika igényeinek megfelelő gépeken végezhesék, a vásárló közönség bizalmát pedig a nagyipar tömegárújánál jobb, de azért nem drágább áru szolgáltatásával erősítsék meg, illetve szerezzék meg újra.

A legteljesebb méltánnyal tekintem ugyan az előző kereskedelmi kormányok e részbeni tevékenységét, mely a lefolyt 10 év alatt iparosoknak és ipari szövetkezeteknek kerekén 5 millió korona értékben juttatott gépsegélyeket, de viszont nem térhetek ki annak megállapítása elől, hogy épen ezen eredmények folytán betöltöttek látom az eddigi gépadományozási rendszer hivatását és most, amikor már a sok helyütt működő gépek révén nemcsak a segélyezettek, hanem az őket komolyan figyelő szaktársak is meggyőződhetek a termelés változott viszonyaihoz való simulás szükségéről, úgy iparfejlesztési, mint szociális szempontok és a jogérvet is követeli, hogy a gépmunka megfelelő intézkedésekkel azok részére is lehetővé tétessék, akik közvetlen állami támogatásban eddig nem részesülhettek, mert az ingyenes támogatás szaktársaik érdekébe ütközött, ha ezek esetleg gyöngék vagy hanyagok voltak is, vagy mert oly cikkeket állítottak elő, melyeket másutt államszegély nélkül termelnek.

A kereskedelmi- és iparkamaráknak a folyó év tavaszán Budapesten tartott együttes értekezlete szerint is elérkezett az ideje, hogy a hazai kisiparosságnak mód nyujtassék, hogy boldogulása eszközeit minden szakmában minden szorgalmas iparos megszerezhesse.

Midőn tudatom, hogy az erre vonatkozó tanulmányok foganatban vannak, egyúttal megnyugtathatom a hazai kisiparosságot, hogy ezentúl is súlyt fog helyezni a kormány ipari szövetkezetek és szövetkezeti műhelyek létesítésére és támogatására, ott, ahol az illető iparosok elegendő számban vannak és ahol a

közérdek és egyéni érdekük ezúton együttesen szolgálhatók, addig másrészt mindent el fog követni, hogy az egyesek gépbeszerzéseinél a részletügyletekkel oly sokszor kapcsolatos uzsora elkerültesse, sőt oda fog hatni a kormány, hogy alkalmas intézmény révén a szükséges gépek nagybani áron tömegesen szereztessenek be és azok az egyeseknek ugyancsak ezen tömeg beszerzési áron adassanak használatra, amely használatért az illető gépek szokásos élettartamára megfelelő részletfizetéseket minden iparos évek során át, megerősítés nélkül, jelentéktelen heti fizetéssel róhatja le.

Ezáltal elkerülhető lesz az iparos hitelének súlyos igénybe vétele, mert hiszen a géphitel alapját az iparos munkaereje és munkateljesítménye fogja képezni.

Ugyanakkor, amikor az iparosság termelését ekként megkönnyíteni kívánjuk, nem téveszthetjük szem elől azt sem, hogy az ekként előálló több termelés az árak hanyatlására és egyéb káros következményekre vezethetne, ha egyidejűleg gondoskodás nem történne arról, hogy géppel dolgozó iparosaink a kereskedelem alapfogalmaival megismerkedhessenek és nevezetesen a szakmájukba vágó anyagbeszerzési és áru-eladási kalkulációkat megtanulhassák és a szakmájukba tartozó cikkek keresleti és kínálati viszonyaival is megismerkedhessenek.

Gondja lesz tehát a kormánynak arra, hogy az ipari szaktanfolyamok ezeket a tárgyakat is felöleljék.

Mindezen törekvéseiben bizalommal számít a kereskedelmi kormány az összes hivatott tényezők és ezek közt a t. ipartestületek odaadó támogatására is, amely önzetlen törekvés jegyében kezdi meg legmélőbban második negyedszázadát.

Gazdagság és pazarlás.*)

– Írta: *Lloyd George.* –

Sok szegénységgel találkoztam életemben és sok szegénységről is olvastam, de – bevallom – a szegénység fájó keménységéről nem volt addig fogalmam, amíg az agkori ellátásról szóló törvény alkotásához nem fogtam. Csak akkor fedeztem föl, hogy a becsületes, független és büszke nyomornak mily elrémítő tömege él közöttünk. Néhány lépésnyire innen szegény, lesóványodott 70 éves öregasszonyok dolgoznak, egy szorgalmas munkában eltöltött élet után még mindig a nap minden órájában. Kora reggeltől késő éjszakáig olyan nyomorult éhbérért, amely éppen arra elég, hogy éhen ne vesszenek. Heti 6-7 sillingért dolgoznak ezek a szájalomraméltó teremtesek olyan emberek ruháin, akik egy dologtalan órában több pénzt elköltönek, mint amennyit ezek a szegény páriák három kínos esztendő alatt megkeresnek.

Halmozhatnám a példákat, amelyek mind csak azt mutatnák, hogy a világnak ebben a leggazdagabb országában nagy tömegek a szegénység határai között élnek és állandóan a legkeservebb nyomorúság és a kétségbeesés küszöbén állanak. ... És ehhez hozzá kell még vennünk, hogy nekünk nagyon alkalmatlan éghajlatunk van a szegénység számára. A meleg és derült délszaki ég alatt, kevesebb táplálékra, kevesebb ruhára

*) A nagy angol pénzügyminiszter egyik legszebb és leghatásosabb szónoki alkotását tartalmazza a fenti cikk, amely alá – dacára annak, hogy előszóval mondom el a szerző – joggal teszünk oda, hogy „írta”, mert most könyvalakban is kiadta „Jobb idők” című könyvében. A beszéd bevezető részét elhagytuk és helyenként kihagytunk a szövegből.

és kevesebb hajlékra van az embereknek szükségük. Ott a napsugár a munkátlank fenyűzése. De ködöt, esőt és hideget nehezen lehet elviselni rongyokban és lukas háztető alatt. A mi klímánk győtrelem a szegénynek.

Ez az egyik oldala a képnek. Nézzük meg a másikat is. Nemrégiben nagy izgalom futott végig az országon néhány földtulajdon-formuláré kitöltése miatt, az 1909. évi költségvetés miatt. Az újságébégatók fölverték megbotránkozásuk fülszaggató jajszázával a holt szezon csendjét.

Miért e nagy láрма? Egy csomó földbirtokos felosztítást kap, hogy jelöljön meg néhány adatot földbirtokának terjedelméről, fekvéséről, értékéről és a bérbeadóit földjére vonatkozó szerződési feltételekről. Sokan beszéltek nekem közülük, hogy a formuláré kiállítása tíz percüket vette igénybe. Ellenben egy sereg nagybirtokos azt panasolja, hogy összes titkárijaik és felügyelőik igénybe vétele mellett se tudják a birtokaikra vonatkozó adatokat két hónap alatt összeállítani. Birtokaik oly terjedelműek, hogy 60 napnál több kell hozzá, hogy csak a határokat, a területet és az állapotot megjelöljék. Ezt az adatot elég szembeállítani azoknak a nőknek és férfiaknak a nyomorával, akik nem kevésbé becsületesek, mint ezek a gazdagságuk alatt görnyedő földbirtokosok, és rögtön némi magyarázatát kanjuk annak a földrengésnek, amelyek a társadalom alapjait fenyegetik Összeomlással.

Így az ingatlan javakkal. Hát hogy áll a dolog általában a vagyonnal? Az utóbbi két évben meglehetősen alaposan kellett foglalkoznom az örökösödési illetekkel és azt látom, hogy a 420.000 felnőttről, aki egy év alatt meghal, $\frac{3}{4}$ -rész nem hagy hátra semmiféle olyan vagyon, amely a hivatalos leltározásra érdemes volna. Abból a 7 milliárdnál nagyobb vagyonból, amit egy esztendő alatt örökül hagynak, a fele nem egészen 2000 emberre esik. Vájjon az a 350.000, aki szegénységben hal meg, mind Renyheségben és pazarlásban töltötte életét? És azok a 2000-en, akik együttesen majdnem 3 milliárd urának vallják magukat, vájjon ezek a szorgalomnak, a munkának és a takarékoságnak köszönhetik a vagyonukat? ...

óriási pazarlás nyilvánul meg a termőföld kezelésében. Nem hiszem, hogy a föld csak a felét is hozza annak, amit hozhatna. Ennek oka a bérleti rendszerünkben fekszik. . . . Egy másik, a földbirtokra vonatkozó pazarlás forrása az az óriási terület, amelyet a sport számára foglalnak le Angliában. Millió hold földek egyedül a vadászat céljaira szolgálnak. Ennek egy része – igaz – alkalmatlan más célra. De nagy része igenis alkalmas volna földművelésre és erdősítésre. Ezekhez a legtermékenyebb vidékeken elterülő nagy parlagokhoz járulnak még azok az ezer és ezer holdak, amelyeknek természetét megrongálja és értékét lefokozza a vadállomány.

Ha nézzük a városok körül fekvő területeket, úgy ismét újabb fajtájú bajokat láthatunk. Van a takarékoságnak egy fajtája, amely tékozlóbb a tékozlásnál. Köröskörül a városok körül parlagon hever a föld, amely a munkásnak friss levegőt és üdülést, egészséget és erőt nyújthatna. E helyett városainkban milliószámra vannak összezsúfolva az emberek sötét hajlékokban, amelyek a legderültebb és legbátrabb kedélyt is hamarosan mogorvává formálják.

A sok ellentét között, amelyet a miénkhez hasonló gazdag ország szegény és gazdag között feltüntet, nincs egy se, amely jobban szemetszúrna, mint a könnyűszívű pazarlás, amellyel négyszög mért földnyi területet dobnak oda a szarvasoknak meg a fajdyúkoknak

és az a kuporgó zsgoriság, amely röffel, sőt collal méri a férfiak, asszonyok és gyermekek hajlékának a helyét.

Legfőbb java minden országnak az erős és elégedett lakosság. Ebben sohase lesz részünk, amíg városaink körül a földet nem nagylelkűbb mértékkel mérjük emberi hajlékul. Bőséges világosság, bőséges levegő és bőséges kert, amely a képzelhető legegészségesebb és leghasznosabb üdülést nyújtja: ez életszükséglet, a mi népünk számára. Nem vagyok én ellensége a sportnak, csak szeretném kitágítani azoknak a körét, akik élvezhetik. Egy kis száma az embereknek a rombolás formájában szereti a sportot; a túlnyomó nagy többség az építést többre becsüli a rombolásnál. Némelyek vért akarnak látni, mások jobb szeretik a virágot. Az előbbit tartják előkelőbbnek, de ehhez a magasztos emberfajhoz csak kevesen tartozhatnak. A nagy tömegnek meg kell elégedni azokkal az örömmel, amelyet a virágok, a konyhakert és a gyümölcsfák nyújtanak.

A régi időkben meg lehetett bocsátani a házak összezsúfolását. A közlekedési eszközök oly tökéletesek voltak, hogy az emberek a legszűkebb körbe voltak kénytelenek összeszorulni. De ma a villamos vasutak és az általános közlekedési fejlettség mellett nincsen többé mentség számára. Egy romboló rendszert, amelyet valaha a gazdasági élet szükségletei menteni tudtak, ma fentartanak tisztán nyereségvágyból. A népnek nem volna szabad túrnia, hogy kapzsiság és lehető legkicsinyebb önzés tolakodjék közé és az ő legmagasabb érdekei közé. Minden jó gazda tudja, hogy ha a legjobb fajtájú marhát és lovat akarja tenyészteni, akkor gondoskodni kell az ételmezésről és az istállóról. Egy államférfiú hivatása végeredményben szintén nem egyéb, mint nagystílusú gazdálkodás. Rovontree az ő nagy művében, a mi bér- és lakrendszerünk következményeül mutatja ki, hogy a sorozásra jelentkezők 50 százalékát testi alkalmatlanság miatt vissza kell utasítani. Alkalmazták ezt a tételt a nemzeti lét minden területére és rá fogtok jönni, hogy milyen óriási veszteséget szenved a nemzet azért, mert elmulasztott figyelmet fordítani azokra a kérdésekre, amelyek a fajnak testi és szellemi képességeit és működési lehetőségeit illetik.

Egy másik forrása a tékozlásnak a munkanélküliség. Utóbbi időben sok figyelmet fordítottak a dolgozó osztályok munkanélküliségére és ennek én örülök. De senki se foglalkozott még eddig a felsőbb osztályok munkanélküliségével. Ez pedig nem kevésbé komoly baj és igen hatékony oka a bérmunkások munkanélküliségének. Egy sereg férfinak és nőnek a legjobb nevelést adják, amit pénzért megvenni lehet. Testi erejüket kifejlesztik, szellemüket megacélozzák és kifinomítják a legjobb oktatással. És miután életük első húsz esztendejét, életük egy harmadrészét eltöltötték azzal, hogy előkészülnek és felfegyverzik magukat a munkára: neki adják magukat a semmittevésnek. Ez a legelsőrendű anyagnak szégyenletes és örületes eltékozlását jelenti. És a legrosszabb ebben a dologban az, hogy ezek az emberek a legértékesebb szellemeket, akiket csak gazdagság megvásárolhat s lefoglalják maguknak, hogy segítsenek nekik ezt a here életet a pazar élvezetek varázsával felruházni. Szeretnék minden félreértést elkerülni és azért erősen hangsúlyozom hogy legkevésbé se gondolok azokra az emberekre, akik egyéni kiválóságukkal maguk szereztek pénzüket, amely részükre időnként szórakozást is biztosít. Nincs az embereknek olyan osztálya, amely ezeknél erősebben dolgozik. Egyedül a gazdag *henyélőkre* gondolok. És ezek Angliában erősebben vannak képviselve, mint talán akárhol másutt. Találkozhatnak velük a londoni klu-

bokban, vagy a vidéken, puskájukkal a vállukon, kutyáikkal a hátuk mögött, vagy a golf játéknál; vagy amint életveszélyes sebességgel az országúton vágatnak. Mindezt nem a hasznos munkában kimerült idegzet felfrissítése végett, hanem komoly élethivatáskép.

Ha számadást akarnak csinálni, hogy ez az osztály a közéletnek minő nehéz megterhelését jelenti, akkor így kell felfogniuk a problémát: Ha megolvassuk ezeket az embereket családtagjaikkal és nagyszámú kíséretükkel, úgy mintegy két milliót tesznek ki a lakosságból. Minthogyha a három nagy kereskedelmi és ipari város, Manchester, Liverpool és Glasgow kiváltásos városokká válnának, ahol senkitől se várnak valami produktió és haszonhajtó munkát, ahol a polgárok egy részének a foglalkozása a szórakozásból állana, a többi pedig abból, hogy ebben segítségükre legyen. Az e célra engedélyezett állami támogatás néhányánál félmillió korona volna évente, a többi kevesebb, de a legkevesebb is háromszor annyi, mint az ország többi pazarlás és a köznek nagyobb megterhelése, van-e valami oktanabb az ilyen rendszernél? Pedig körülbelül ilyen az a rendszer, amelyben országunkban élünk, ahol a lakosságnak egy számbavehető osztálya minden munka nélkül buja élvezetekben tobzódik más emberek tömegei pedig egy élet legnehezebb munkájával nem tudnak elegendő élelmet, ruhát és nyugalmat szerezni.

Mi itt a teendő? Bármilyen, de az orvoságnak mérésnek kell lennie. Eddigi törekvéseink nagyon is bártortalanok voltak, túlságosan félnékek ahhoz, hogy nagy célokat érjünk el általuk. Mire egy bajt leküzdöttünk volna, újak támadtak a helyébe. Reménytelenül hátraléokban vagyunk. A problémát nagy mérték szerint kell kezelnünk.

Elérkezett az ideje nemzeti és birodalmi viszonyaink gyökeres átalakításának. Minden dolognak megjön ez az időpontja, legyen az gazdasági, álladalmi vagy vallási jellegű. És jaj a nemzedéknek, amelynek e feladat előtt megrogygan a bátorsága. Én azt hiszem, hogy a mi népünk nagy tömege el van szánva a nagy eseményekre; sőt el is várja azokat.

Balesetelhárítási kísérleti állomás.

Írta: *Bak Sándor*, az aradi munkásbiztosító pénztár igazgatója.

A Lukács József alelnök úr cikkében foglaltak a balesetelhárítás rendkívül nagy jelentőségénél fogva a szakférfiaknak beható diskuszióját s ennek előfeltételül a kérdés összes részleteinek alapos tanulmányozását igénylik. Az utóbbi részünkről, a munkásbiztosítás gyakorlati embereiről ez ideig még nem történhetvén meg, korai volna a jelentős, gazdasági érdekköröket is súlyosan érintő kérdésben állást foglalni. A tárgyalások során megfontolandó eszméket azonban már ma is fölvehetünk és ilyenül ajánlom, hogy a kereskedelemügyi minisztérium az ipari főfelügyelőség vezetése alatt akár a technológiai múzeummal kapcsolatban, akár önálló intézményként egy lehető tökéletessé fejlesztendő *balesetelhárítási kísérleti állomás* létesítésére kéressék föl.

Az elnevezéssel megadtam az intézmény egész működési körét. Hivatva volna a magyar ipar különböző ágazataiban és ezen ágazatokon belül az egyes gyárak termelésének terjedelme szerint különböző típusú, sikerrel alkalmazható védőkészülékeket és egyéb ipar egészségügyi felszereléseket gyakorlati ki-

sérletek alapján kipróbálni, e készülékeket megvétele ajánlani, esetleg nagyban – kötésszerűen – maga beszerezni és önköltségi árban a gyárosoknak átengedni; balesetelhárítási találmányokat jutalmakkal, pályadíjakkal támogatni, szaktanfolyamokban első sorban a fiatalabb iparfelügyelői kart és ennek szukreszcenciáját, másodsorban magánmérnököket, üzemvezetőket stb. gyakorlati balesetelhárításban kioktatni; tüzetes leírásokat tartalmazó kiadmányokkal az érdeklődő gyárosok s egyéb szakférjak idevonatkozó ismereteit kiszélesíteni stb., stb.

Ha, e kísérleti állomás, amely az összes iparfelügyelőknél speciális szakközegül szolgálhat, megfelelő dotációval létesítetik és vezetésében az imponáló műszaki tudás a gyakorlati élet követelményei iránti érzékkel párosul, úgy működésétől sokkal nagyobb eredmény várható, mint attól a kedvezménytől, amelylyel az 1907: XIX. t.-c. 184. §-a a munkaadókat kecsgetti. Ezeknek legnagyobb része ugyanis – tudomásom szerint – azért tartózkodik a védőkészülékek alkalmazásától, mert a tömérdek számú és egyformán reklámozott készülékek között a beszerzés okozta nagy anyagi kockázatra való tekintettel nem mer választani és inkább fizeti a magasabb balesetbiztosítási járulékot, mint a leszállított járulékösszeget és azt a költséget, amelylyel az esetleg máról-holnapra értéktelenné váló védőfölszerelés beszerzése jár.

Nem igényel bővebb fejtegetést, hogy e kísérleti állomás kitűnő iskolául szolgálna az iparfelügyelői karnak, amelyet – természetesen megfelelő számú és minőségű személyzettel kiegészítve és *intézkedési jogkörrel felruházva* – legalkalmasabbnak tartok a munkásvédelmi teendők ellátására. Hogy erre Magyarországon ma egyáltalán *csak kötelező rendelkezéseket tehető közhatóság*, nem pedig önkormányzati vagy szövetkezeti alapon létesült egyéb intézmény alkalmas, ebben a viszonyainkat ismerők – azt hiszem – annyira egyetértünk, hogy bővebb megokolásra nem szorul.

Az országos pénztárnak, illetve a vidéken a kerületi munkásbiztosító pénztáraknak a telepengedélyezési tárgyalásokon közegei útján való részvételétől neiv várok valami nagy gyakorlati eredményt. Észrevételeik bizonyára nem fognak oly mértékben honoráltatni, amint az a cél érdekében szükséges volna, javaslataik mellőzése esetében pedig céltalannak látnák megjelenésüket és legföljebb a rideg köteleességteljesítésre szorítóknának, anélkül, hogy a megbízott közegek lélekkel és odaadással szolgálnák a rájuk bízott fontos munkásvédelmi érdeket. Hogy mekkora súrlódásokhoz is vezetne az országos pénztárnak az engedélyezési tárgyalásokon való aktív, némely esetben jogosultan erélyes közreműködése, azt elég érinteni, hogy szembetűnjének azok a nehézségek, amelyekkel az országos pénztárnak a kereskedelemügyi miniszterhez intézett kérelme a gyakorlati kivitel során jár.

E telepengedélyezési tárgyalásokon az országos pénztárnak, illetve képviselőjében a kerületi munkásbiztosító pénztáraknak körülbelül olyan szerepe volna, mint ma a balesetvizsgálatokon van. Ez pedig, – amint azt a minap jogos szemrehányások kapcsán egy előkelő jogtudományi folyóirat is megállapította – egyáltalán nem kielégítő a balesetelhárítás szempontjából. A pénztárak ugyanis nem élnek kellő mértékben törvényadta jogaikkal, aminek okát abban tudjuk, hogy a legtöbb esetben meddő minden fáradozás, amelylyel a pénztárak, illetve képviselőik a balesetek elhárításának és megelőzésének ügyét előbbre akarják vinni. Az azok részéről tett javaslat ugyanis vagy az iparfelügyelő, vagy a rendőrhatalóság, a munkaadónak

vagy a munkások ellenkezésén hajótörést szenved és az eredmény az, hogy sok tárgyalgatás, iratváltás és huzavona után minden marad úgy, amint a baleset bekövetkezésekor volt. De nem részesül támogatásban a pénztáraknak munkásvédelmi törekvése a büntető judikatúra részéről sem, aminek eklatáns példája az az aradi eset volt, amikor egy súlyos baleset alkalmával a munkaadónak nyilvánvaló gondatlansága dacára a büntető bíróság fölmentő ítéletet hozott.

Ilyen körülmények között és megfelelő hatáskör hiányában a pénztáraktól nem várható, hogy akár a balesetvizsgálati, akár a telepengedélyezési tárgyalásokon fokozott buzgalommal igyekezzenek a munkásvédelem ügyét szolgálni.

E cikk keretében mutatok rá egy a munkásbiztosítási törvényben szerényen meghúzódó rendelkezésre, amely a munkásvédelem körébe esik, de a mai napig végrehajtva nincsen. Értem az állami munkásbiztosítási hivatal biztosítási osztályába tartozó *biztosítási felügyelőket*, akiknek hivatása a törvény 109. §. értelmében a balesetelhárítási intézkedések ellenőrzése volna. E felügyelői állások betöltése bizonyára hozzájárulna a balesetelhárításnak ma teljesen szervezetlen és vigasztalan ügyének előmozdításához és ezért helyénvalónak tartanám, hogy – amint azt az *aradi* pénztár már tette – az országos pénztár kérje meg az állami hivatalt a kereskedelemügyi miniszternek oly értelmű megkeresése iránt, hogy a törvény hivatkozott rendeletét hajtsa végre és a biztosítási felügyelőket nevezze ki.

Balesetelhárítás.

Reflexiók Lukács József úr cikkéhez.

Írta: Dr. Katz Béla (Nagyvárad).

Németországban a Reichsversicherungsamtnak a dresdeni Hygiene kiállításon látható kimutatása szerint az üzemi balesetek 66.90%-a a munkaadók vagy a munkások hibájára vezethető vissza. Megfelelő üzemi berendezés, védőkészülékek alkalmazása, illetve a meglévők helyes használata, óvórendszabályok felállítása és betartása, kellő figyelem és óvatosság kifejtése mellett *a balesetek kétharmadrésze elkerülhető lett volna*. Számokban kifejezve tehát megfelelő praeventív intézkedésekkel Németországban évenként (a betegsegélyzés keretein belül maradtakat is számítva) 400 ezer munkást lehetett volna baleseti sérüléstől, mintegy 37 ezret az állandó elnyomorodástól és 3 ezer embert a szörnyet-halástól megmenteni.

Ha pedig Németországban a kötelező balesetbiztosítás 26-ik évében még ily óriási tér és hatalmas föl-
adat várakozik a balesetelhárítás intézményeire, akkor a mi szociálpolitika és munkásvédelem terén hasonlíthatatlanul elmaradt országunkban úgyszólván nem is lehet a baleset-megelőzés fontosságát kellőképp méltatni. Ebből kiindulva igaz örömmel olvashattuk Lukács József úrnak, az O. P. munkaadó alelnökének e folyóirat hasábjain cikkéből, hogy a magyar ipari balesetek kártalanítására rendelt Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár erélyes lépésekkel szándékozik előre vinni a baleset elleni védekezés ügyét.

Az igen érdekes cikk alap gondolata, hogy a magyar iparfelügyelet szervezetében rejlő fogyatékoságai miatt előreláthatólag hosszú időn át nem lesz képes hathatós baleseti védelmet biztosítani, miért is magának az O. P.-nak kell a baleset-elhárítás fejlesztését kézbe vennie és pedig a törvény intenciójának megfelelően a baleseti költségfölszátának az üzem veszélyesség-

gével való aránybáhozatala útján. Amely helyes ez az alapeszme, ép olyan logikusak és célravezetők az általa ajánlott eszközök is: a telepengedélyezéseken való közreműködés és főleg a német Berufsgenossenschaften mintájára ellenőrző mérnökök alkalmazása, akik az üzembesorozás munkáján kívül a munkaadókat a baleset elhárítás, védőkészülékek stb. tekintetében tanácsokkal látják el.

Nézetem szerint azonban túlbecsüli az utóbb emiitett intézmény jelentőségét s általában optimisztikusan ítéli meg a helyzetet, midőn a pusztán ajánlgatást, a munkaadók távolabbi vagyoni érdekének belátását elégségesnek tartja s *általános óvórendszabályok* kibocsátását, valamint esetleges kényszereszközök alkalmazását perhorreskálja.

Már pedig a német Berufsgenossenschaftok – amelyekre az igen tisztelt cikkíró ur mint példaképekre hivatkozik – kivétel nélkül bocsátottak ki beható és terjedelmes *Unfallverhütungsvorschrift*-okat és az ellenőrző mérnökök tevékenysége elsősorban ezek betartásának vizsgálatára irányul. Ezt csak kiegészítik az egyes üzemek speciális viszonyaira vonatkozólag külön adott tanácsok és utasítások. Az óvórendszabályok megsértése pedig ott is kihágást képez. Az üzemáganként kiadandó balesetvédelmi előírásokkal az O. P. egyrészt nagyot könnyítene a saját munkáján, másrészt áttekinthető szabályzatot nyújtana a munkaadóknak s értékes irányítást szolgáltatna a balesetvizsgálatokat végző közegeknek is a felelősség megállapítására vonatkozólag. Tartalmaznia kellene az előírásoknak az üzemekben alkalmazott munkások által követendő óvintézkedéseket is, pl. respirátorok, védőszemüvegek stb. használatát, sőt mivel az O. P. az ipari betegségeket is üzemi baleseteknek minősítette, a műhelyi és gyári higiéné követelményeit is.

Nézetem szerint azonban a központilag vezetett bürokratikus balesetvédelem így sem hozhatja meg a kellő eredményt, amit épen a német Berufsgenossenschaftok példája eklatánsán igazol. A német balesetelhárítás eredményeiről a cikkíró ur által festett kép u. i. nem egészen reális, a statisztika e téren nem sikerekről, hanem megdöbbentően szomorú viszonyokról számol be. 1890-1908-ig a balesetek száma csaknem megkétszereződött (26403-141,716) az ezer biztosítottra eső arányszám 4.4-ről 9.3-ra emelkedett. Az állandóan keresetképtelenné vált sérültek tömege is megsokszorozódott 17978-ról 58143-ra. A halálozási arányszám némely iparágban, pl. a bányászatnál a 2‰-t is eléri. A német balesetelhárítás intézményeinek eredménytelenségét az érdekeltek objectív okokon kívül arra is vezetik vissz-a, hogy a Berufsgenossenschaftokat kizárólag a munkaadók és pedig központilag, bürokratikus módon igazgatják.

A gyakorlati tapasztalatok kétségbevonhatatlanul beigazolták, hogy igazán hathatós munkásvédelem csak oly módon érhető el, ha maguk a közvetlenül érdekeltek is résztvesznek a felügyelet és ellenőrzés munkájában. Ebből a meggyőződésből kiindulva alkották a modern szociálpolitikai törvényhozások a *munkásügyi választmányok* intézményét, amit a Sztéryni-féle új ipartörvény-tervezet nálunk is létesíteni kívánt.

Érdemes volna ezzel a gondolattal az O. P.-nak is foglalkoznia. A központi ellenőrzés magában véve óriási technikai nehézségekkel is jár. Ha meggondoljuk, hogy az O. P. eddig már 70 ezer balesetbiztosításra kötelezett üzemet sorozott be, alig hihető, hogy ezek beható és állandó ellenőrzésére a pénztár személyzetének kellő ideje és alkalma lenne, még ha 10-szer annyit produkálnának is, mint az iparfelügyelők, akik átlag 190 ezer vizsgálatot végeznek évenként.

Igen célszerű volna tehát az intézményt városokban és nagy ipartelepeken az egyes iparnemekre külön-külön paritásos alapon alakított szűkebbkörű *balesetvédelmi bizottságokkal* kiegészíteni. Ezek a bizottságok rövid időközökben ellenőrizhetnék az üzemeket, hogy megfelelnek-e a kiadott óvórendszabályok és az ellenőrző mérnökök által esetleg javasolt speciális rendszabályok követelményeinek, vizsgálat alá vehetnék a műhelyeket és gyárakat az ipari egészségügy szempontjából.

Az ily módon kiépített balesetvédelmi szervezet valósággal népszerűsítene, a köztudatba vinné át a balesetelhárítás és az ipari higiéné eszméjét és a nagy cél megvalósítását föltétlenül biztosítaná.

Szociálpolitika.

Nevelés a háztartásra. Napról-napra erősebb lesz a szociális ügyekkel foglalkozó emberekben az a meggyőződés, hogy a munkáskérdés egyik legnagyobb fontosságú fejezete az, amelyik a munkás háztartásának kellő vezetésével foglalkozik. Amidőn egész generációk nevelkednek már fel, amelyekben a család minden tagja ipari munkával foglalkozik, egyre kisebb a lehetősége annak, hogy a család leánygyermeké megtanulja mindazt, ami egy háztartás vezetéséhez szükséges, így ha férjhez megy az ilyen leány, teljes tájékozatlansággal és tapasztalatlansággal foglalja el helyét a családi tűzhely mellett és ez az ő fogyatékosága igen nagy mértékben növeli a munkás életének állandó nyomorúságát: a megélhetés nehézségét. A legfelületesebb szemlélet mellett is azonnal szembe ötlük két azonos kereseti viszonyok között élő és egyforma taglétszámú családdal bíró munkás standart of life-ja közötti óriási különbség, ha az egyiknek a felesége tapasztalt, ügyes, a másiké pedig „rossz” gazdasszony. Azonos kereset mellett is amannak a ruházata rendesebb, táplálkozása jobb, lakása tisztább, gyermekei csinosabbak, mint emezéi és esetleg még sokkal messzebbmenő és nagyobb jelentőségű különbségek is kifejlődnek a jó gazdasszony családja javára.

A német iparfelügyelők legutóbbi jelentésében érdekes adatok vannak arra, hogy Németországban mily erős szociális érzék fejlődik ki a munkáltatók között. Egész sora a vállalatoknak létesített már olyan intézményt, amelyet az a meggondolás hívott életre, hogy egy jó feleség, egy praktikus gazdasszony nagyon sok olyant tud tenni a munkáskérdés enyhítésére, amit sokkal komplikáltabb és drágább eszközökkel és intézményekkel se lehetne a munkás részére biztosítani. Nagystílusú berendezéseket alkottak ezek a vállalatok, hogy munkásaik leányait kitanítsák mindabban a teoretikus és praktikus tudnivalókban, amelyeknek hasznát lehet venni egy egyszerű háztartás vezetésében. A teoretikus rész megismerteti a leánykát az élelmiszertannal és egészséggtannal, megtanítja az ételreceptekre, a háztartási könyvelésre és költségvetésre és minden egyébre a lakáshigiéné, a fűtés, világítás, fehérneműkezelés stb. terén. Emellett kioktatják őt abban is, hogy melyek a jó háziasszony legkívánatosabb tulajdonságai és legfontosabb kötelességei.

A praktikus rész a teóriák megvalósításából, ily irányú tevékenységből áll, amihez járul még ruhák készítése és karbantartása és egyéb női kézimunka, végül bevezetés a konyhakertészeti mesterségébe.

Ezen iskolák látogatása ingyenes. A költségeket az üzemek fedezik és ezek szolgáltatják a szükséges nyers anyagot is az oktatáshoz. Ezek az iskolák

kívül sok hasonló célú intézmény van, amelyet a munkáltatók nem tartanak ugyan fenn, de jelentékenyen támogatnak. Így különféle egyesületek által létesített háztartási iskolák, amelyekben pénzübeli hozzájárulás által munkásaik leányainak oktatást biztosítanak. Továbbá vándor-főzőtanfolyamok, háztartási vándoriskolák.

Az oppelni iparfelügyelő így jellemezi ezeknek az oktatásoknak a hasznát: „A gyermekek és fiatal leányok megtanulják becsülni a pénz vásárló erejét és megtanulják miképpen lehet a legkisebb költséggel ízletes és tápláló kosztot nyújtani. Mindkettő olyan tudomány, amelylyel eddig nem igen rendelkeztek munkásaink asszonyai. A háztartási oktatás jótékony hatása a . . . munkások életmódjára félreismerhetetlen . . .”

E valóban praktikus és szemelláthatólag nagy jelentőségű intézmény igazán elég egyszerű és olcsó ahhoz, hogy nálunk is lehessen a megvalósítására gondolni.

Vajjon honnan fog ilyen irányú kezdeményezés kiindulni? K.

Két új szociálpolitikai munka hagyta el röviddel ezelőtt a sajtót: *Die Sozialpolitik* (Teubner, Leipzig) és *Einführung in die Sozialpolitik* (Glockner, Leipzig.) Az előbbi szerzője: *Zwiedineck-Südenhorst* tanár, az utóbbié *Wiese* dr. Mindkét munkát erősen progresszív irány jellemzi, ami annál is figyelemre méltóbb, mert a kartellek és a banktőke megerősödése óta valószínű hajsza folyik Németországban a szociálpolitikai írók ellen. *Zwiedineck-Südenhorst* szerint a társadalom célja nem lehet egyéb, mint a termelés fejlesztése, mint-hogy azonban a mai termelés nagyon komplikált dolog, ennél fogva a külső beavatkozásnak nagyon óvatosnak kell lenni, nehogy általa túlságos nagy károk keletkezzenek. Ez tehát érv lenne a szociálpolitika ellen. Ámde ezel szemben meg kell gondolni, hogy egy termelési mód csak akkor fejleszhető, ha minél nagyobb érdekeltségeket kapcsol magához: ha jómódot biztosít mindazoknak, akik közreműködnek benne. Ezt azonban csupán a szociálpolitikával lehet elérni. Részletes javaslatokat nem tesz, csak általánosságban ismerteti az egyes intézkedéseket. A gyakorlati megvalósítást nem a munkásság harcától várja, hanem a munkaadók belátásától, akik a termelés irányában fokozottabb felelősséggel rendelkeznek és épen azért mindent elő kell mozdítani, ami ennek a megszilárdítását vonja maga után. *Wiese* dr. nem annyira az elmélettel, mint inkább a gyakorlati szociálpolitikával foglalkozik. A szociálpolitika szerinte nem egyéb, mint az államhatalom törekvése, hogy a harcoló osztályok között megteremtse az egyensúlyt. A mai termelés mindazokat proletárokká süllyeszti le, akik a vállalatok és pénzintézetek vezetésében nincsenek különösen érdekelve; ezeknek joguk van arra, hogy az állam közbelépésére számíthassanak. Ámde az államnak sem szabad odáig menni, hogy a termelés az ő fennhatósága alá kerüljön, mert ezáltal a mai kultúra, mely a szabadversenyen épül föl, veszélyeztetnék.

Fogyatékos keretképességűek foglalkoztatásáról több német városban történik gondoskodás. Gyenge képességűek által is teljesíthető munkákat ezek az egyének egészen jól elvégeznek és amellet, hogy önmaguk eltartásáról ilyen módon gondoskodnak, elejét veszik annak az anomáliának, amelynek sokszor vagyunk szemtanúi, hogy bikaerős emberek egészen gyermekes piszmozó munkával töltik nagyobb teljesítésre hivatott idejüket. Az ilyenek fát aprítanak, az utcák tisztántartásában segídeknek, ágat nyesnek,

gyomlálnak stb. A legtöbb helyütt átlag 2 márkát és többet is megkeresnek, holott a szabad versenyben a munkából kiszorulva, mint csavargók töltenék napjaikat. Talán nálunk is lehetne ilyen irányban valamit kezdeményezni. A német „Zentralstelle des Deutschen Städtetages” erősen foglalkozik a kérdéssel.

A békeszerző jutalma. Legutóbbi számunkban megírtuk, hogy a norvég király a legnagyobb kitüntetéssel jutalmazta azt a két férfiút, akik a nagy norvég kizárásban a békét közvetítették és létrehozták. A békeszerzőt úgy látszik Anglia is meg tudja becsülni. G. R. Askwith, a kereskedelemügyi minisztérium munkásstatisztikai osztályának a vezetője, aki már több mint száz esetben teljesítette sikerrel a „strike settler” szerepét és aki a legutóbbi nagy sztrájkokban is a békét létrehozta, lovagi rangra (Knight commander) emeltetett.

Hány a nem szocialista munkás Németországban? A legutóbbi kimutatások szerint 1910-ben évi átlagban 3,452.055 munkás és munkásnő volt Németország különféle munkásegységeiben tagként nyilvántartva. Miután egyéb munkásmozgalmról alig hall az ember valamit, mint azokról, amelyekben a szocialista munkásegyletek tagjai vesznek részt, ennél fogva azt hinné az ember, hogy nem szocialista munkásegységek alig vannak és az ilyenek tagjai elenyésző kisebbséget képeznek a munkástársadalomban. Tényleg a szocialista egyesületek tagjainak a száma a többi fajta egyesületek tagjainak számához külön-külön viszonyítva igen nagy többséget jelent. Ha azonban a szocialista egyesületek taglétszámát az összes nem szocialista egyesületekéhez mérjük, úgy igen jelentéktelen többség mutatkozik a szocialisták javára. Az ő egyesületeiknek taglétszáma az összes egyesületekben lévő munkások 58.4%-át teszi ki, számokban 2,017.248 tagot. A keresztény szakegyletekben 295.129 tag van, az összeség 8.5%-a, a Hirsch-Dunker egyesületekben 122.571 (3.6%), független egyesületekben 705.942 (20.5%), hazafias egyletekben 33.284 (1%), sárga egyletekben 7999 (2.3%) és végül különféle felekezeti munkásegyletekben 197.840 (5.7%). Látnivaló, hogy a szocialista szervezett munkások körülbelül olyan többséget alkotnak a nem szocialista egyesületek tagjai mellett, mint pl. a magyarok Magyarországon a nemzetiségiek mellett. De éppen, mert mindegyik fajta egyesülethez képest óriási a többségük, a munkásság politikai színezetét ők adják meg, úgy hogy a többiek szinte nem létezőknek látszanak a távoli szemlélőnek.

Érdekes új esetek a kártérítési bíraskodásban. Németországi bíróság újabban kártérítést ítél meg az özvegynek, kinek férje baleset folytán munkaképtelenné és később e feletti elkeseredésében öngyilkossá lett. Egy más esetben pedig a baleset káros következményeül állapította meg azt az idegbetegséget, amelyet a sérült éppen a sérülése alapján indított kártérítési per izgalmaival kapott.

Nemzetközi csecsemővédelmi kongresszus volt szept. 11–15-én Berlinben. A kongresszuson a magyarországi kiküldött *Ruffy* min. tanácsos is tartott előadást az állami csecsemővédelemről. Kiküldötünk előadásáról nagy elismeréssel emlékeztek meg a tudósítások. *Ruffy* előadásában büntetőjogi védelmet kért azok ellen az apák ellen, akik törvénytelen gyermekük eltartása alól magokat kivonják. Nagyon helyénvaló e helyütt ismertetnünk a német szegényügyi és jótékonyági egyesület határozatát, amelyet e tárgyban szeptember 21-én és 22-én Drezdában megtartott évi közgyűlésén hozott. A határozat pontjai szerint: 1.

A tartási kötelezettség elmulasztása akkor is büntetendő, ha miatta nem is terhelhetik meg a szegényvédelmi alap. 2. Büntetendő az is, aki iszákosságával magát hozzátartozói eltartására vagy önmaga fentartására képtelenné teszi. 3. E büntetendő cselekmények minden esetben fogházzal büntetendők. 4. Ha a büncselekmény munkakerülésre vezethető vissza, akkor visszaesés esetében dologházba utalható a tettes. 5. Különösen könnyű esetekben el lehet tekinteni a büntetéstől.

Bér helyett rang. A „Sociale Praxis” kedves esetet közöl. Egy részvénytársaság technikai munkása, aki szerelőként volt alkalmazva, némi fizetés javítást kért a társaságtól. Erre a következő írásbeli választ kapta:

„N.N. szerelő úrnak . . .-én kelt levelére válaszolva közöljük Önnel, hogy a mai alacsony árak mellett nem emelhetjük fizetését. De hogy Önt más módon kárpótoljuk, ezennel kinevezzük Önt mérnökünknek és feljogosítjuk, hogy üzemünkön kívül is ilyennek nevezhesse magát. Ha tovább is szívén fogja viselni érdekeinket, úgy kilátásba helyezzük Önnek, hogy nemcsakára főmérnökké is kinevezzük. De számítunk rá, hogy ezt a készségünket teljes pótlásaként fogja tekinteni annak a fizetésemelésnek, amelyet a mai üzleti viszonyok között semmi szín alatt sem adhatunk meg.

Sajnos, hogy a „Sociale Praxis” nem tud róla számot adni, vajon mit felelt erre meg a szerelő.

Középosztálybeliek egyesülése alapított a német birodalomban. Az egyesülésnek hivatása az összes középosztály-jellegű testületek egyesítése érdekvédelmi célokból. Eszközei: közös megállapodások a középosztályt érdeklő kérdésekben, céltudatos felvilágosítása mindenkinek, aki a középosztályhoz tartozik, állásfoglalás a középosztályt érdeklő kérdésekben, közérdekű alkotások létesítése és „középosztály-nap”-ok rendezése. Az egyesülésbe minden olyan testület felvétetik, amely középosztályt érintő érdekeket képvisel. Alkalmazottak testületei azonban kizárva az egyesülésből. Bár a német radikális sajtó, sőt liberális lapok némelyike is gyanús szemmel nézi ezt az alakulást, a magunk részéről éppen az egészséges fejlődés céljából helyénvalónak és szükségesnek tartjuk az ilyen egyesülést és örömmel üdvözölnénk azt Magyarországon is, főltéve, ha eleve nem a reakció szolgálatába szegődnek. Úgy a „nagy emberek”, mint a munkások hatalmas szervezetekkel állanak az élet nagy versengésében, egyedül a középosztály az, amely úgyszólván tehetetlen a gazdasági küzdelemben és amely ennek folytán mindegyik megiszsa a levét.

Az árvaház nevelteiről érdekes kimutatást tesz közzé Dr. J. Peterson, aki a hamburgi árvaház 700 neveltjének az adatait dolgozta föl. A 700-ból 281 (40*1%) olyan, aki szárnnyára bocsátásáig, vagyis 21 éves koráig minden tekintetben kifogástalan volt; 249 (42-7%) nevelésében átmeneti zavarok voltak; 91-nél (13%) erős kilátás van arra, hogy el fog zúllani; 29-nél (4-2%) pedig ez szinte bizonyosra vehető. Persze ezek az adatok csak akkor volnának igazán becsesek, ha a nem árvaházban nevelt egyének adataival lehetne összehasonlítani. Érdekes eredménye Peterson megfigyelésének az is, hogy a házasságon kívül születettek között aránytalanul több a züllésnek való elem, mint a törvényes születésűek között. Ennek a jelenségnek a szerző semmiféle okát nem tudta kikutatni.

Sok az ünnep. Régi panasza a katolikus országok iparának, hogy sok olyan ünnepnapot kell meg-

ünnepelnie munkaszünettel, amelyet a protestáns vallású országok iparosai munkában töltenek. A kérdést annyira komolyan fogják föl pl. a bajorok, hogy az októberben összeülő bajor püspöki konferencia hivatalos tárgysorozatán is szerepel a tanácskozás e kérdés megoldása fölött. A püspököket annak a tervnek a megvalósítása fogja foglalkoztatni, mely szerint azok az ünnepek, amelyek hétköznapokra esnek, vasárnapra helyeztessenek át. Ez a kérdés a magyar ipar szempontjából is nagy jelentőséggel bír és a Gyáriparosok Orsz. Szövetsége szeptember 22-ikén tartott ülésében el is határozta, hogy a többi gazdasági egyesületekkel együtt lépéseket fog tenni a magyar püspöki karnál a hétköznapokra eső ünnepnapok korlátozása érdekében.

Ólommérgezés és eugenika. Sir *Thomas Oliver* kollégiumi tanár és a Newcastle on Tyn-i Royal Viktoria kórház orvosa, aki nemrégiben járt Magyarországon, érdekes felolvasást tartott az Eugenics Education Society hallgatósága előtt Londonban. Elmondta, hogy évtizedek óta küzd a nőknek az ólommal dolgozó üzemektől való eltöltése érdekében és buzgalmán a vállalkozók és munkásegyletek gyalázkodása dacára ma már sikere van. Az ólommal való munka következménye a nőkre rettenetes. Néhány évvel ezelőtt Yorkshire egy városában járványszerűleg lépett fel az elvetélés. A vizsgálat kiderítette, hogy a járvány oka az ivóvíznek ólommal való megmérgeztetése. Az ólom különösen a fejlődő életet támadja meg nagy mértékben. Próbát tettek vele, hogy tyúktojásokat bekentek ólomfestékekkel. Egyetlenegy se kelt ki, pedig feltörés után megállapították, hogy életképes csira volt bennük, amely egy darabig fejlődött is, de azután elhalt. Dr. Georg Reid kutatásai megállapították, hogy 100 a háztartásban foglalkozó anyánál 43.2 elvetélés és halvaszülés konstatalható, 100 gyári munkásnőnél 47.6; 100 olyan anyánál, aki leánykorában ólommal dolgozott 86.

Ugyancsak Reid mutatta ki, hogy amíg 1000 háztartásbeli anya gyermekei közül 150 hal meg egyéves kora előtt, addig ez az arányszám az ólommal dolgozó anyák gyermekeinél 271-re szökik fel. Azután áttért Sir Oliver a magyarországi ólom munkások helyzetének ismertetésére, amely teljes vigasztalanságában mutatja be a szerencsétlen páriák szomorú sorsát, különösen az otthonmunkásokét, akik többnyire egy szobában laknak és dolgoznak úgy hogy az egész család állandóan megmérgezett atmoszférában él. A gyermekek – ha ugyan vannak – lassan fejlődnek és gyakran törpék maradnak. Némely gölöncsér faluban egyáltalában nincsen gyermek, mert mind elpusztul vízfejűségben, akut meningitisben vagy görcsökben. Felhozta dr. Ghyzer egy megfigyelését egy Várpalota községbeli családról, amelyben a köedénykészítés apáról fiúra szálló mesterség volt. Az apa 161 cm. magas, az anya 144, a legidősebb 28 éves leány 118, 27 éves fiú 143 és 9 éves leány 75 cm. Egyáltalában az infantilizmus velejárója az ólommal való állandó foglalkozásnak, sőt a megfigyelés azt is kimutatta, hogy az anya többszöri abortusa után született gyermekek gyakran idioták vagy legalább testi- és szellemileg gyöngék és állandóan betegesek.

A nők választójoga ellen, amely részben megvalósul az asszonyok egy részének, különösen a földbirtokosnőknek választói jogot adó Conciliation-Bill által, a legkomolyabb küzdelmet kezdik Angliában és pedig – nagyon is jellemző módon – női részről. A mozgalom egyik vezére miss G. S. Pott elszánt nyilatkozatot tett a közelmúlt napokban egy újságíró előtt. „Le kell küzdeni – úgymond – a tömegek apátiáját, mert egy mérhetetlen társadalmi és politikai forrada-

lom kezdete volna, ha a nők is osztozkodnának Anglia kormányzatában. A brit birodalom végét jelentené ez. A női választójog hívei azt hiszik, hogy a Conciliation-Bill majd csak úgy észrevétlenül keresztül csuszszan, de nagyon csalódnak. Mi megkezdjük a hadjáratot októberben és fel fogjuk rázni az országot!” Ugyanez a miss Pott 93 kerületben 125.384 olyan nőt, akiknek községi választójoguk van, megkérdezett, hogy mi a véleményük a női választójogról. Az eredmény a következő volt: 44.242 határozottan ellene volt, 19.545 mellette, 8695 neutrális választ adott, a többi egyáltalában nem adott feleletet.

Az olasz szakszervezeti mozgalomról közöl részletes kimutatást a német *Reichsarbeitsamt* lapja. Eszerint Olaszországban az osztályharc alapján álló szakszervezetek három nagy csoportra oszlanak, u. m. nagy ipari központosított szövetségekre, a munkáskamara kötelékébe tartozó szervezetekre és mezőgazdasági munkásszervezetekre. Az elmúlt évben e szervezetek taglétszáma a következő volt: az ipari központosított szövetségek 167.258, a munkáskamarához csatlakozott szövetségek 503.991, a földmunkás szervezetek 390.851 tagot számláltak. Minthogy az is előfordul, hogy egy munkás egyszerre két szervezetnek is tagja, viszont vannak oly szervezetek is, melyek a felsorolt kategóriák egyikéhez sem tartoznak, ennél fogva e számok összeadása nem adja azt a számot, mely a szervezett munkások összességének megfelel. Egyéb számítások alapján a következőkben állapított meg az olasz szervezett munkások száma: 1908. 934.369, 1909. 843.811, 1910. 817.034. Amint látjuk, az olasz szakszervezetek az utóbbi években éppenséggel nem fejlődtek, noha relatíve csinos taglétszámmal rendelkeznek.

Munkanélküliek sztrájkja. A leicesteri (Anglia) munkanélküliek érdekes határozattal vonták magukra a közfigyelmet: ugyanis sztrájkot mondtak ki. Ez azonban természetesen nem valamely munkaadó ellen irányul, hisz a munkanélküli állapot kizárja az ilyen harcot, — hanem az állami munkaközvetítő ellen. A sztrájkolók ugyanis amiatt panaszkodnak, hogy az intézet nagyon felületesen jár el: olyan helyekre közvetít, ahol az üresedés már rég be van töltve, vagy olyan helyekre, ahol nagyon alacsony béreket fizetnek. Egy munkanélküli gyűlés egyhangúlag kimondta tehát a közvetítő bojkottálását.

Államháztartási takarékoság ikerszülés esetén. A Máv. a következő rendelettel lepte meg alkalmazottait: „Múlt évi 150.457. számú rendeletünk értelmében ikerszülés esetén szülészeti támogatás címén annyi 12 korona fizetendő, ahány gyermek egyszerre születik; ezen rendeletünket jövőben az üzletvezetőségek és műhelyfőnökségek azzal a módosítással alkalmazzák, hogy ikerszülés esetén a 12 korona csak az elsőszülött után, minden további szülött után csak legfeljebb ennek az összegnek fele, vagyis 6 korona legyen adható.”

A Schlick-gyár kovácsmunkásainak harca szeptember 19-én befejezést nyert. A gyár vezetőségével folytatott tárgyalások alapján az összes sztrájkban állók négy fillér javítást kapnak óránként, az elbocsátott öt munkást a gyár újból alkalmazza. Az akkordárakat egyes rosszul fizetett munkáknál megjavítják. A gyár a zárlat alól fel van oldva.

A magyarországi szakszervezeti választmány legutóbbi ülésén foglalkozott az oktatás kérdésével és elfogadta az *oktatás egységesítésére* vonatkozó

javaslatot. Eszerint megmaradnak az egyes előadások a szakszervezetekben, még pedig nem úgy, mint az előző években, rendszertelenül, hanem bizonyos *egységes Program* szerint.

Az egyes előadásokon kívül *magasabb tanfolyam* is lesz öt szakegyesületben. Ezekben résztvehetnek mindazon szervezett munkások, akik a szakegyesületben jelentkeznek, illetve beiratkoznak.

A kurzus programja: 1. Szakszervezeti mozgalom. 2. Gazdaságtan. 3. Szocializmus története. 4. Szociálpolitika. 5. Magyarország újabkori története.

A Népművelési társaság is rendez magasabb oktatást. E társaság programja a következő:

1. Általános szociálpolitika. 2. A munkaviszony. 3. Munkásvédelem. 4. Szociális bérpolitika. 5. Munkásjóléti intézmények. 6. Munkásbiztosítás. 7. Munkanélküliség. 8. Fogyasztási szociálpolitika. 9. Szociális magánjog. 10. Szociális büntetőjog (alaki). 11. Szociális büntetőjog (anyagi). 12. Szociális közigazgatás. 13. Szociálpedagógia. 14. Szociális művészet. 15. Szociális egészségügy.

A budapesti gépgyárak munkásai már húzamosabb idő óta küzdenek a rövidebb munkaidőért. Heti 60 órától 57-re követelik a munkaidő rövidítését. Ez a küzdelem csendesen folyt, de már eddig is eredményt járt. Összesen dolgozik ma már 35 gyárban 24.000 munkás 57 órát, vagy ennél kevesebbet, míg 21 gyárban 8000 munkás 60 órát dolgozik még. Ezek túlnyomó részt kisebb üzemek. A nagyobb üzemek közt előkészületben van ily irányú mozgalom a Danubius-gyárban, ahol rövid időn belül rövidül a munkaidő, illetőleg a munkások megkapják a szabad szombat délutánt.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető : **dr. Halász Frigyes,**

az Országos munkásbetegség-élező és balesetbiztosító-pénztár fogalmazója.

Az országos pénztár adminisztrációs költségei. Az országos pénztár 1911. évi költségvetésének jóváhagyása f. évi szeptember 9-én érkezett le a kereskedelemügyi minisztertől. A miniszter az országos pénztár 1910. évi közgyűlése által megállapított 1,100.000 koronás költségvetést 600.000 koronára redukálta s a T. 115. §-a alapján igazgatási költség címén ennyit bocsájt az országos pénztár rendelkezésére. *Az igazgatási költségek fogalmára* nézve érdekes a miniszteri leirat azon kijelentése, hogy az *üzembe-sorozás és a helyi szerveknek a helyszínen való ellen-őrzése* nem sorozható az igazgatási teendők fogalma alá s így azok költségei nem az igazgatási, hanem a T. 102. §-a szerinti *kezelési költségek* körébe tartoznak. A közgyűlés által feltétlenül szükségesnek talált 1,100.000 koronából az állam által el nem vállalt 500.000 koronának kezelési költségek címén való felhasználásával szemben azonban ismét az állami munkásbiztosítási hivatal támaszt nehézségeket, mert nem látja beigazoltnak ezen költségek szükségességét. Az országos pénztár ilyképen nem tud hozzájutni azon anyagi eszközökhöz, amelyek feladatainak ellátásához okvetlenül szükségesek, de ezek dacára természetesen legszigorúbb felelősséggel tartozik azért, hogy feladatait teljes mértékben teljesítse. Az országos pénztár igazgatóságának véleménye az, hogy igen könnyű volna az állami munkásbiztosítási hivatalnak megállapítania, vajjon az igazgatóság és a közgyűlés által előirányzott költségekre valóban szükség van-e. Ezen megállapításhoz adva van az állami hivatal előtt is-

mert két tényező: az állami hivatal munkájának mennyisége és az állami hivatal költségvetési szükséglete. Kerek számokat véve, az állami hivatal 1911. évi költségvetése 600.000 koronára rúg; ebből azonban 250.000 korona a választott bírósági működésnél igénybe vett önkormányzati elemek díjai által emésztetik fel s így az állami munkásbiztosítási hivatal szorosan vett hivatali személyzetének és dologi szükségleteinek költségei 350.000 koronát tesznek ki. Az ezen 350.000 koronával ellátható munkamennyiség az állami hivatal előtt jól ismert konkrétum, amelylyel az országos pénztár adminisztrációs költségvetését minden hypothetikus feltevésnél jobban *mérni* lehet. Ha már most szembeállítjuk a legfőbb felügyeleti hatóság és az országos autonómia központja által ellátott munka tárgyi és számadatait, úgy a következőket látjuk: Az állami munkásbiztosítási hivatalnak 1911-ben az országos pénztárhoz legújabbban intézett leiratai iktatószámából s az eddig eltelt és ez évben még hátralévő hónapok számából következtetve *legfeljebb 18.000 iktatmánya* lesz; az országos pénztárnak ez évben már eddig is 60.000-nél több iktatmánya van, s *az év végéig ezen szám 80.000-re fog szaporodni*. Az iktatás alá kerülő elintézéséken kívül azonban van az országos pénztárnál *iktatás alá nem kerülő* olyan munka is, amelynek megfelelő munka a hivatal személyzetét nem veszi igénybe. Ilyen mindenekelőtt az *üzembesorolás és a baleseti költségek kiszámításának* rengeteg munkája, melynél mintegy 100.000 üzem nyilvántartása, besorozása és baleseti költségekkel való megterhelése folyik; itt van a 182 helyi szerv iktatás alá nem kerülő *statisztikájának* nagy munkája, itt van a 182 helyi szerv egész *vagyosságának és vagyoni változásainak* nyilvántartása; és végül rendkívül nagy munkamennyiséget emészt fel a *helyi szerveknél szükséges helyszíni vizsgálatok és eljárások* nagy tömege. Kétségtelen, hogy az iktatószámok mennyisége útján pontos mérése a munkának nem eszközölhető, mert a munka mennyisége az elintézés előkészítésétől és tartalmától, nem pedig számától függ s bizonyos az, hogy mentől magasabb fokozatban jár el valamely hivatal, annál alaposabb, annál körültekintőbb, annál mélyebb és annál több munkát is kell egy-egy elintézésnek szentelnie s így bizonyos az is, hogy az állami munkásbiztosítási hivatalnak 18.000 iktatmánya több munkát igényel, mint az országos pénztár ugyanannyi iktatmánya. Ha ezt az iktatmányonkénti munkatöbbletet pontos kiszámítás hiányában úgy értékeljük, hogy úgy vesszük a dolgot, mintha az országos pénztárnál minden iktatás alá nem kerülő munka (üzembesorolás, statisztika, vagyonyilvántartás, vidéki eljárás) az iktatás alá kerülő darabok elintézésére fordítatnék, ha tehát az állami hivatal munkájával való mérésnél eltekintünk az országos pénztár munkaerejének mintegy felét lekötő, iktatás alá nem kerülő munkáktól s az országos pénztár összmunkáját csak a 80.000 iktatmány elintézésében vesszük föl, akkor is 4 %-szer annyinak jelentkezik az országos pénztár által ellátandó munkamennyiség, mint amennyi az állami hivatalnak mérési egységül vett munkamennyisége ($4\frac{1}{2} \times 18.000 = 81.000$) s így ezen konkrét mérték szerint is 1,575.000 koronára volna az országos pénztárnak *szüksége*. (Az üzembesorolásra az igazgatóság által megszavazott 300.000 korona póthittel együtt körülbelül ennyi is a tényleges szükséglet.) Ennek dacára 1,100.000 koronát is sokai a felügyeleti hatóság s így ma csupán 600.000 korona áll az országos pénztár rendelkezésére. Ilyen körülmények között valóban kívánatos, hogy az állami munkásbiztosító hivatal a

felet említett nem spekulacionális, hanem konkrét mérték alkalmazása mellett a munkálatoknak a helyszínén való megvizsgálásával szerezzen meggyőződést arról, hogy az országos pénztárnak az 1911. évi közgyűlés által előírányzott összegre elkerülhetetlen szüksége van.

Tengerészek betegség és baleset esetére való biztosítása és nyugdíjbiztosítása. A kereskedelemügyi minisztérium törvénytervezetét készítette a tengerészek biztosításáról s azt véleményezés végett megküldte a szaktestületeknek. A tervezet főbb rendelkezéseit a következőkben ismertetjük: Biztosítási kötelezettség alá esik minden, magyar tengeri hajón alkalmazott magyar állampolgár. A biztosítást egy autonómiával fel nem ruházott, *állami* igazgatás alatt álló intézet teljesíti. Külföldiekre a biztosítás nem terjed ki, idegen hajókon szolgáló magyar állampolgárok az intézet tagjai maradhatnak, illetve az intézetbe beléphetnek, *ha a járulékok kétszeresét fizetik*. Az intézet jövedelmei: a *tagok* járuléka, a *hajótulajdonosok* kötelező járuléka, behajtott révbírságok, szökevény tengerészek bérei, a kikötői illetékek jövedelmének 10 %-a és 10 év után évenként további 1 %-a, egészen 30 %-ig, a folyósított segélyek 3 %-a, adományok. A járulékokat a tagok mindhárom biztosítási ágra egy-egy esetben, egy összegben fizetik s a járulék általában a fizetés 6 %-ára rúg. 432 havi (36 évi) befizetés után a tag nem tartozik többé járulékot fizetni. A tagoknak nyújtott segélyek a következők:

Betegség esetén az intézet első és második osztályába sorozott tagok (a legénység) ingyen orvosi gyógykezelést és gyógyszert kapnak, továbbá táppénzt abban az esetben, ha a betegség keresetképtelenséggel jár, attól a naptól fogva, *amelyen a beteg tag fizetése megszűnt*. A segélyezés határideje kimondva nincsen. A családtagoknak orvos és gyógyszer jár. A harmadik osztálytól fölfelé (hajótisztek) a tagoknak csak temetkezési segélyre van igényük.

Baleset esetén, amennyiben az a hivatásszerű hajózással járó szolgálat közben következett be, az 1907. XIX. t.-c.-ben megállapított kártalanításnak megfelelő kártalanításban részesülnek a tagok.

Nyugdíjjogosult minden tag, ha 60. életévét betöltötte. Az elhalálozott tag után özvegyi segély és gyermeknevelési pótlék jár a hátramaradottaknak.

A tervezet a *nyugdíjbiztosítás terén* valóságos büntetéssel sújtja azokat az intézeti tagokat, kik szolgálatukat a kikötött szerződéses határidő *előtt* abban hagyják s ezzel a hajó rendes forgalmát lehetetlenné teszik, úgyszintén azokat, kik a szerződéses határidő *elteltével* szüntetik ugyan be a munkát, de a munka¹ beszüntetés alatt oly zavargásokban vesznek részt, amelyek folytán jogerős büntetőbírói ítélettel elítéltettek. A tervezet „*sztrájkparagrafus*” a sztrájkolókat, illetve a zavargókat azzal bünteti, hogy rendes *nyugdíjuk annak idején minden egyes sztrájk, illetve zavargás miatt 12 havi hajózással megfelelő részzel leszállytatik*. Annak a már *nyugdíjazott* személynek nyugdíja pedig, aki az intézet tagjait sztrájkra vagy sztrájk alkalmával zavargásokra felbujtja, a *szabályszerű nyugdíj feléig szállítható le*.

Az O. M. B. P. igazgatósága szeptember hó 29-én tartotta rendes havi ülését. Napirend előtt dr. Hegedűs Lóránt óvást emelt az igazgatóságnak a kártalanítandó ipari megbetegedések sorozatának megállapítása tárgyában augusztus hóban dr. Hegedűs távollétében meghozott határozata ellen, mivel véleménye szerint az megfelelően napirendre tűzve nem volt.

Sarkadi igazgató havi jelentésének egyhangú tudomásulvétele után elhatározta az igazgatóság, hogy a *tisztviselő-választásokat* a beérkezett pályázatok alapján egy október hó közepén tartandó rendkívüli ülésen fogja megejteni. Az országos pénztár *székházépítése* tekintetében abbéli előbbi határozatát, hogy kész házat megvenni nem hajlandó, kiegészítette azon elhatározással, hogy a székház építését generálvállalkozás alakjában kívánja biztosítani, vagyis csakis oly ajánlatokkal kíván foglalkozni, amelyek benyújtója az országos pénztár kívánsága szerinti épület teljes felépítésére kötelezi magát s azt készen az országos pénztár tulajdonába adja át, az országos pénztár által fizetendő évi törlesztési összegek ellenében. Határozott az igazgatóság az 1910. évi *jelentés* kinyomtatása tekintetében s hogy az országos pénztár működésének megismerését a munkásbiztosítás iránt érdeklődő külföld részére hozzáférhetővé tegye s egyúttal a maga részére a külföldi intézmények évi jelentéseinek cserepéldányait biztosíthassa, az évi jelentés táblázatos részéből, vagyis a vagyoni és statisztikai kimutatásokból 500 példánynak magyar és német nyelven való kinyomtatását határozta el. Egy elhalt pénztárorvos özvegyének özvegyi ellátmányt szavazott meg s az országos pénztári alkalmazottak számos személyi ügyének elintézése után mintegy 200 baleseti sérült részére járadékot állapított meg, elintézte a helyi szerveknek az utolsó ülés óta felterjesztett orvos-, gyógyszereszerződését, állásszervezési ügyeit s határozott több önkéntes tag felvétele tekintetében.

A tényleges szolgálatra, illetve fegyvergyakorlatra behívott pénztári alkalmazottak két hónapi fizetésén kívül lakpénz is jár. Az országos pénztári alkalmazottak illetmény szabályzatának 9. §-a értelmében a tényleges szolgálat teljesítésére behívott alkalmazott a katonai szolgálat első két hónapjában illetményeinek élvezetében marad. Felmerült a kérdés, hogy az esetben, ha a katonai szolgálat *első két hónapjának egyike lakbérnegyedre esik*, az alkalmazott csupán fizetésére avagy lakbérére is igényt tarthat-e. Az országos pénztár igazgatósága kimondta, hogy ilyen esetben *a fizetésen kívül a negyedévre járó lakbér teljes összege kiutalványozandó.*

A kerületi pénztári alkalmazottak illetmény szabályzata a rendes hadkötelezettség teljesítésével járó (15. §.) és a mozgósítás esetén (16. §.) való tényleges szolgálat idejére az országos pénztári illetmény szabályzattól eltérőleg intézkedik. A 15. §. 2. bekezdése azonban kimondja, hogy a katonai fegyvergyakorlatra vagy póttartalékos! kiképzés céljából behívott tisztviselő vagy szolga „8 héten át *illetményei teljes élvezetében marad*”. Az országos pénztár igazgatósága által megállapított fenti értelmezés ez esetben tehát alkalmazandó s így *a fegyvergyakorlat és póttartalékos kiképzés 8 hetének ideje alatt nemcsak a fizetés, hanem az illető 8 hét folyamán esedékessé váló lakpénz is minden körülmények között kiadandó a kerületi pénztári tisztviselőknek.*

A kereskedelemügyi miniszter két elvi határozata. A kereskedelmi miniszter legutóbb különösen a munkaadókat érdeklő következő két elvi határozatot hozta: 48.087/911. sz. alatt kimondotta, hogy az 1907: XIX. t.-c. 20. §-a a munkaadóknak csak azt teszi kötelességévé, hogy a *bérgyőzöket és munkásjegyzőket* az iparhatóságok, iparfelügyelők és pénztárak közegeinek *előmutassák*, az üzem és az összes vonatkozó nyilvántartásaik megtekintését azoknak megengedjék; ebben a kötelességekben azonban az összes bérgyőzökeknek az iparhatóság székhelyére való *beküldésében* álló ténykedés benn nem foglaltatik.

53156/911. sz. a. pedig kimondotta a kereskedelemügyi miniszter, hogy a pénztár által kimutatott és a közigazgatási hatóságnak behajtás végett megküldött járulékhátralék követelés jogos voltának *hivatalbóli vizsgálata* nem esik e hatóság jogkörébe; ha a munkaadó a pénztár követelését jogosnak el nem ismeri és a törvény 156. §-a szerinti megindítását kéri, *a végrehajtási eljárás annak jogerős befejeztéig felfüggesztendő.*

Az O. P. elnökségének új tagja. Dr. Walther Gyula püspök országos pénztári elnökségi tagságáról lemondván, helyébe az országos pénztár igazgatósága *Bossányi* Endre kir. tanácsost választotta meg.

A győri kerületi pénztár és a központi kötszerszállítás. A győri pénztár elhatározta, hogy a kötszereket nem az országos pénztár szállítótól, hanem a helybeli szalutoktól fogja beszerezni. Az országos pénztár igazgatósága a győri ker. pénztár ezen határozatát felterjesztette az állami munkásbiztosítási hivatalhoz azon kérelemmel, hogy ezt, mint a hivatal jóváhagyó rendeletével ellentétet, semmisítse meg és a határozat foganatosításából eredő anyagi károkért a győri ker. pénztár igazgatóságát tegye felelőssé.

Mostoha gyermek segélyezési igénye. A közigazgatási bíróság 5856/910. sz. ítéletével kórházi ápolási költség iránti vitában kimondotta, hogy mostoha gyermek a mostoha atya családtagjának nem tekinthető s így a mostoha apa címén a mostoha gyermek betegségi segélyekre a pénztárral szemben igényt nem bír. A közigazgatási bíróság ezen ítélete megnyugvással nem fogadható, mert tény ugyan, hogy az országos pénztár alapszabályainak 33. §-a az igény jogosult családtagok sorában a mostoha gyermeket nem említi, de ha az örökbefogadott gyermeknél fennáll a pénztár segélyezési kötelezettsége, akkor az alapszabályok intenciója bizonyára az volt, hogy a mostoha apával közös háztartásban élő gyermek is részesüljön a segélyekben, különösen ha meggondoljuk, hogy a segély tulajdonképpen mindenkor *magának a tagnak jár*, mindenkor *a tag gazdasági helyzete az*, amelyre tekintettel a segélynyújtás történik, s hogy a tag a vele közös háztartásban élő mostoha gyermekkel rendszerint oly szoros kapcsolatban van, amely lehetetlenné teszi, hogy ő a mostoha gyermek betegségének gazdasági terheitől kivonja magát.

A kereskedelemügyi miniszter a pénztári alkalmazottak nyugdíjalapjához való hozzájárulásról. Ismeretes, hogy az országos pénztár közgyűlése elhatározta, miszerint az alkalmazottak nyugdíjintézetének költségeihez az alkalmazottak javadalmazásának 10.4%-ával járul hozzá. Az országos pénztár *központi alkalmazottainak* javadalmazása utáni hozzájárulás ezen közgyűlési határozat értelmében az országos pénztár igazgatási költségvetésébe beállítván, a kereskedelemügyi miniszter az 1911. évi költségvetés jóváhagyására vonatkozó leiratában erre vonatkozólag a következőket mondja-

„A költségelőirányzatban egy egészen új kiadási alrovat is szerepel, nevezetesen *az államnak az országos pénztári alkalmazottak nyugdíjintézetéhez ivaló hozzájárulása*, Ezt a kiadást, figyelemmel arra, hogy az országos pénztár közgyűlése által már elfogadott, de jóváhagyást még nem nyert nyugdíjszabályzat szerint maguk az alkalmazottak a nyugdíjintézet költségeihez fizetésük 6%-ával járulnak hozzá, *ugyanúgy hozzájá-*

muló kulcs alapján állapítottam meg az állam által viselendő igazgatási költségek terhére. Itt megjegyzem, hogy habár ez a hozzájárulás egyáltalán nem kötelező sem az országos pénztárra, sem az államra nézve, mégis méltányosságból az ily című költség viseléséhez hozzájárultam;”. Miként az állam az országos pénztár közgyűlése által előírányzott 1.100.000 koronából 600.000 koronát, úgy az előírányzott 10.4% nyugdíj hozzájárulásból is hozzávetőleg ugyanilyen hányadot, (6 %-ot) vállalt el az államkincstár terhére. Az állam által nem fedezett 4.4 % ezek szerint a kezelési költség-számlát fogja terhelni. Megjegyezzük még, hogy a T. 105. §-ának k) pontjára tekintettel nem oszthatjuk a kereskedelemügyi miniszter azon álláspontját, hogy az országos pénztárnak, illetve az államnak nem volna kötelessége a nyugdíjalaphoz hozzájárulni. Abból, hogy a törvényhozás a k) pontot a törvénybe felvette, világosan látszik, hogy a törvényhozónak az volt az intenciója, hogy az országos pénztár a nyugdíjalaphoz hozzájáruljon, – s így a törvény szelleme ezt a kötelezett-seget megállapítja.

Törvényhozási kérdések a tanoncok kártalanítása körül. Lapunk 7. számában közöltük, hogy bíróságaink egy része a tanoncok méltányosabb kártalanítása céljából a mestertől nyert oktatás egyenértékét is beszámítja a tanoncok keresetébe. Az állami munkásbiztosítási hivatal mint bíróság, a hozzá felterjesztett számos ily tanonc kártalanítási ügyek egyikében sem hozott még ítéletet, de akár az oktatási egyenérték beszámítása ellen, akár mellette dönt, szükségesnek véljük, hogy a tanoncok kártalanításának újabb törvényhozási szabályozásánál ez a kérdés- magában a törvényben döntessék el. Általános követelessé vált továbbá immár az, hogy a tanonc korában üzemi balesetet szenvedett munkás kártalanítása időszakonként újra és újra állapíttassák meg a vele egykorú, hason-szakmabeli munkások átlagos keresetének alapul vételével. A tanoncok kártalanítására vonatkozó reform-követelések azonban eddig csak a *testi sérüléssel járó balesetekre* vonatkoztak. Halász Károly érdeme, hogy a *tanoncok halálos baleseteinél* nyújtandó kártalanítá-sok reformjának szükségességére is rámutatott. (Ipar-egészségügy 1911 aug. 15. szám). Magától értetődő, hogy ha a tanoncok testi sérüléssel járó balesetének kártalanításánál a kereset kiszámítására vonatkozó fent említett reformok fognak életbeléptettni, ezek a halálos balesetek kártalanításánál is alkalmazandók lesznek. De helyesen mutat rá Halász Károly cikkében arra, hogy a tanonc halálos balesete esetén egyéb speciális rendelkezésre is van szükség. Nevezetesen a felmenők kártalanítását nem lehet a *túlnyomó eltartás* (1907: XIX. t.-c. 73. §.) feltételétől fűtővé tenni, mert a tanonc a maga keresetéből sohasem lehet túlnyomó eltartója felmenőinek, de ezek *jövendő fentartójukat* veszihihették el a halálos balesetet szenvedett tanoncban, s ez esetben kártalanítani kell őket. Tény, hogy ezen felfogással szemben felhozható, miszerint a tanonc elhalálása esetén sohasem bizonyítható, hogy idővel *eltartotta volna* felmenőit, de tekintettel arra, hogy a tanonc halálos baleseténél más igényjogosult, mint a felmenők, nincsenek (feleség, gyerek nincsen) s így a baleset amúgy is minden vagyoni következmény nélkül maradna a balesetek terhére viselő érdekeltségre, (az összes munkaadókra) anyagi szempontból való minden nagyobb aggály nélkül ráhelyezkedhetnék a törvényhozás a szociális szempontból egyedül elfogadható azon álláspontra, hogy *tanonc halálos balesete esetén a felmenők a tanonc segédé válásának normális időpontjától kezdve mindenkor kártalanítandók, ha*

helyzetük nem zárja ki azt, hogy eltartásukról az éhalt sérült ez időtől fogva túlnyomó részben maga gondoskodott volna, vagy pedig egyébként nem valószínűsítették, hogy a túlnyomó eltartás be nem következett volna. Szóval tanonc halálos balesete esetén a túlnyomó eltartást nem kellene bizonyítani, azt a törvényhozónak praesumiálnia kellene, (praesumptio juris) s ahhoz, hogy ne kapjanak a felmenők kártalanítást, volna szükség bizonyításra, t. i. a túlnyomó eltartás bekövetkezése kizárt voltának bizonyítására. Analógiája volna ez annak, hogy a testi sérüléssel járó balesetnél nem kell bizonyítani a sérültnek a kártalanítás- elnyerése céljából azt, hogy munkaadóját szándékosság vagy gondatlanság terhelte a baleset körül, őt magát azonban sem szándékosság, sem gondatlanság nem terheli, – ellenben ahhoz, hogy a sérültől megtagadható legyen a kártalanítás, bizonyítandó az, hogy a sérült a balesetet szándékosan okozta.

Elvi jelentőségű határozatok.

Az olyan tag, ki valamely kórházban vagy szanatóriumban ingyenes helyen ápol-tatik: jogosult a törvény 50. §-ának 3. pontja szerinti táppénzre. (O. M. B. P. 57981/911. sz.)

Az indokokból: A törvény 58. §-ának 1. bekezdése megengedi, hogy a pénztár a törvény 50. §-ának 1–5. pontjaiban megállapított segélyezés helyett kórházi ápolást nyújtson; ennél fogva, ha kórházi ápolást nyújt a pénztár, a táppénz (törvény 50. §-ának 3. pontja) nyújtásának kötelezettsége alól szabadul, azaz ilyenkor a tag táppénz igénye kifejezetten ki van zárva. De nem zárja ki a törvény 58. §-ának 1. bekezdése a táppénz igényt akkor, ha a kórházi ápolás nem a pénztár terhére történik.

Mint hogy pedig joganalógia útján kifejlődött gyakorlat alapján a kórházi ápolással lényegileg azonos elbírálás alá esik a szanatóriumi ápolás: mindez áll a szanatóriumi ápolásra is.

De a törvényességi indokon kívül a kórházban vagy szanatóriumban *ingyenesen* ápolott tagtól a törvény 50. §-ának 3. pontja szerinti táppénzt elvonni azért sem volna indokolt és méltányos, mert ha a tag ingyenesen kap valami segílyt, akkor ez a *tagnak* adott kedvezmény, – és ha a pénztár az ilyen tagtól az egyébként jogszerűen járó táppénzt elvonja, akkor ez tulajdonképpen a pénztárnak és nem a tagnak volna kedvezmény, amit azonban a pénztári humánus és szociális jellegénél fogva a tag rovására nem használhat fel.

Joggyakorlat.

Könyvkötő munkaképesség csökkenése tapintó érzék-csökkenés esetében.

M. kir. állami munkásb. hivatalnak 1910. december 6-án tartott 1910. P. 52. sz. Ítélete.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal az első bíróság ítéletét megváltoztatja és kötelezi az Országos munkásbetegsegélyező és balesetbiztosító pénztárt, hogy az igénylőnek az első bírósági ítélettel megállapított járadékösszeget fizessen.

Megokolás.

Az állami munkásbiztosítási hivatal 1910. P. 52/2. sz. végzésével új tárgyalás tartását határozta el, melyen könyvkötő-szakértő hallgattassák meg arra nézve, hogy habár az orvosi megállapítás szerint az 1908. ápr. 22-én szenvedett üzemi baleset következtében az igénylő jobb kezén megsérült mutató- és középujj végeinek tapintó érzéke megmaradt is, de mivel a körmök mind a két ujjon ránöttek, ez a

körülmény mennyiben van befolyással a sérültnek a könyvkötészetben való munkaképességére.

A hivatal által szakértőül meghívott könyvkötő-munkás, jelenleg dobozgyáros, az igénylő sérült kezének megtekintése után azt a véleményét fejezte ki, hogy az igénylő finomabb könyvkötő munkák (jobbfejta bőr- és selyemmunkák) végzésére alkalmatlan, mert ezeknél jobb keze három első ujjának hegyével kell kitapintania, nincs-e valami egyenetlenség rajtuk (pl. enyv a bőrborítás alatt). Az erre szükséges érzékenység két sérült ujjában a körmök ránőtt-sége miatt nincs meg. Ugyanezért nem képes a könyvek bőrhátának ráncait sem bedörzsölni, mappák selyemmel való borítását és más hasonló munkákat végezni. Finomabb munkákért ma 38-40 K hetibért is adnak, de az igénylő csak oly munkákra alkalmas, melyekért 27 koronát fizetnek. Az, hogy jelenlegi munkaadójánál, kinél a baleset is érte, a sérülése előtti heti 30 koronát folytatólag is megkapta, figyelembe nem jöhet, mert ha onnan elbocsátanak, máshol meg nem kapná. A bal kéz ügyessége az igénylő életkorában már nem fejleszhető annyira, hogy vele a jobb kéz begyakorolt munkáját végezhesse. Az igénylő munkaképességének csökkenését 15%-ra értékelte.

A tárgyalás során megállapítást nyert, hogy az igénylő balesete előtt a vágógéppel dolgozott és hogy felgyógyulása után is egy ideig még a vágó munkát folytatta előbbi munkaadójánál, de mivel ekkor már a vágógép mellett nem birtokos eredményt felmutatni, saját kérelmére az asztalhoz tették át, melynél mintegy egy év óta foglalkozik oly munkával, melyért 4-5 koronával kisebb hetibért szokás fizetni, mint a motoros gép melletti vágó munkáért, melyet azelőtt végzett.

E körülményből és a meghallgatott szakértő véleményéből, melynek helyességét a könyvkötő szakmában járatos nyomdai igazgató tanács tagja a maga részéről is megerősítette, megállapíthatónak találta az állami munkásbiztosítási hivatal, hogy az igénylő balesete által munkaképességében 15% állandóan megmaradó csökkenést szenvedett és ennélfogva ennek megfelelő állandó járadékra van igénye.

Minthogy a 60. életéven túl a vasútnál alkalmazott egyén utazással járó nehezebb szolgálatra rendszerint nem alkalmas, a balesetet szenvedettet megillető kártérítés mérvének meghatározásánál annak 60. életéven túl kilométerpénz számításba nem vehető.

M. kir. Curia 1911 május 16. 5419/910. P. sz.

Ipari igazgatás.

Rovatvezető: **Dr. Kemény Dezső**, kamarai jegyző.

Iparkihágás és jogi személy.

Lapunk legutóbbi számában közöltük a kereskedelmiügyi miniszternek 20436/910. számú határozatát, amely kimondja, hogy a jogi személyek nevében elkövetett iparkihágásért a jogi személyek felelős tagjai ellen indítható meg az eljárás. E határozat ellen, kivált a jogi szabatoság szempontjából vannak aggályaink s ez arra késztet, hogy a jogi személyek iparüzésének s az eközben elkövetett iparkihágásoknak kérdésére visszatérjünk.

A jogi személyek nevében való iparüzésről az ipartörvény 3. §-a így intézkedik: Jogi személyek szintén szabadon üzhetnek ipart, ha üzletvezetőt állítanak. A 41. §. pedig az ilyen üzletvezetőtől ugyanolyan köteleket kíván meg, mint attól, aki önállóan akar ipart folytatni; azonfelül kimondja, hogy a törvényes szabályok megtartásáért ő – az üzletvezető – felel és a kiszabott büntetést ő viseli. Ugyanez áll akkor, ha a jogi személy bérlő által üzi az ipart. Ipartörvény 44. §.

Már most akár üzletvezető, akár bérlő az, aki a jogi személy nevében az ipart folytatja, az ő viszonya a közigazgatási szabályokhoz teljesen olyan, mintha ő maga volna az üzlet és az iparigazolvány tulajdonosa.

Ő felelős a szabályok megtartásáért, az iparhatóságok őt a saját személyében idézik meg, ítélik el és a saját vagyona ellen intézik a kirótt pénzbüntetés végetti végrehajtást. És az teljesen az illető egyén magánügye, egyszersmind kizárólag magánjogi kérdés, hogy ő az üzlettulajdonossal szemben mennyiben igényelhet a reá rótt pénzbüntetésért megtérítést vagy kárpótlást, úgy véljük, ezt a gondolatot alapul veszi az idézett miniszteri határozat is és ebből a szempontból vele teljesen egyetértünk.

Az iparjogban ily módon szintén kidomborodik az a tétel, hogy a jogi személyek büncselekményt nem követhetnek el, büntetőjogi felelősségre nem vonhatók. Ennyiben az idézett határozat tartalma megáll, de viszont nem helyes az, hogy a kihágásért való felelősségről szólva, nem az üzletvezetőt, hanem a jogi személy tagjait említi. Ezzel egyrészt szembekerül a törvény világos rendelkezésével, másrészt pedig magában véve homályos és érthetetlen dolgot mond, mert hogy a fiskus, a község, a részvénytársaság vagy az alapítvány nevében történő iparüzésnél ki vagy kik legyenek azok a felelős „tagok”, azt valóban nehéz volna megmondani. Alighanem úgy áll a dolog, hogy a szóbanforgó határozat egy közkereseti társaság elleni iparpanasz tárgyában hozott, amely társaságot magánjogunk nem ismeri el jogi személynek, de amelyet Ballagi Béla kiváló kommentárja nyomán közigazgatási prakszisunk mint jogi személyt szeret kezelni. Az utóbbi kérdéssel, valamint azzal a gyakorlattal, hogy iparhatóságaink a közkereseti társaságok nevére állítják ki az iparigazolványt s abban mint iparüzőt a közkereseti társaság cégét jelölik meg: más alkalommal fogunk foglalkozni. Itt csak azt jegyezzük meg, hogy a közkereseti társaságra az ipartörvény 47. §-a vonatkozik, amely így szól: Hasonló vagy különböző ipart üzök közös üzlet folytatására egyesülhetnek; és hogy az ilyen társas iparüzés esetében a szabályok betartásáért maguk a társtagok felelősek. Azért, ha a tárgyalt III. fokú döntés alapjául tényleg egy közkereseti társaság elleni kihágási eljárás szolgált, akkor a határozatnak így kellene szólnia: *Társas iparüzésnél, nevezetesen közkereseti társaságnál, az üzletvitelért felelős beltárgyak ellen indítandó meg a kihágást eljárást.*

Az új rendőri büntető eljárás. Írta: Dr. Bános Árpád. Szerző, aki a kereskedelemügyi minisztériumban mint az iparkihágási ügyek előadója működik, a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt összes kihágási ügyekre vonatkozólag rendőri eljárást szabályozó, f. évi január hó 1-ével életbelépett 65.000/909. B. M. számú rendelet taglalását és magyarázatát s ily réven annak népszerűsítését tűzte ki céljául. Ennek a feladatnak szerző derekasan meg is felelt, amennyiben kis monográfiája áttekinthetően és könnyen érthető modorban ismertet meg a rendőri büntető-eljárás részleteivel s nem kétséges, hogy a mű Edvi-Illés Károly jegyzetes komentárja mellett sokáig lesz kedvelt vezérfonala mindazoknak, akik rendőri kihágási ügyekkel foglalkoznak. Használhatóságát nagyban fokozza a kitünően szerkesztett, részletes és bő betűrendes mutató.

Új engedélyhez kötött ipar Ausztriában. Az osztrák kereskedelemügyi miniszter f. évi szeptember hó 14-iki rendeletével (Birodalmi Törvénylap, LXXX.) azok iparát, akik személyes szolgáltatásokat – mint a küldönc, teherhordó, kísérőszemély, vezető szolgáltatásokat – nem közhelyeken (pl. utcán), hanem magán-, illetőleg üzlethelyiségben kínálnak: az ipari rendtartás 24. §-ának 1. és 2. bekezdése, valamint az 57. §. 3. bekezdése alapján iparhatósági engedélyhez kötötte. A

rendelet nyilván az újabb elég jelentősre vergődött *kerékpáros küldönc*-vállalatokra céloz, amelyek nálunk egyszerű iparigazolványok alapján működnek, miután ipar törvényünk 10. §-ának f) pontja a személyes szolgálásokat ajánló vállalatokhoz csak akkor kívánja meg az iparendélyt, ha a közönség számára való ajánlás közhelyeken történik (hordár- vagy bérszolga-ipar) és a törvény nem ad felhatalmazást az engedélyhez kötött iparok lajstromának rendeleti utón való kibővítésére.

Tejhamisítási törvény alkotását sürgette a német tejkereskedő-egyesületek 8. szövetségi nagygyűlése (Hannover, 1911 augusztus). Főkivánsága a termelőknek állami ellenőrzés alá való helyezése, ami egységes birodalmi törvény útján volna megvalósítandó. A nagygyűlés azonkívül előterjesztéssel fordult a birodalmi kormányhoz, hogy az *élelmiszer-törvény* tárgyalásához idejekorán ívja meg a tejkereskedők kötelékeinek képviselőit.

A ker. min. iparrendészeti elvi határozatai.

Ellentétben az egyszerű iparigazolvány alapján üzhető iparokkal, amelyeknek gyakorlása a bejelentés utáni három nap elteltével megkezdhető, az engedélyhez kötött *építőipar megkezdésénél* az iparendély kiállítását meg kell várni. K. M. 412/911. (K. É. 37. sz.)

Mészáros- és hentes-ipar *üzésétől való eltiltás* iparkihágási ügyben általánosságban nem, hanem csakis „újabb kihágási eljárás megindításának terhe alatt” mondható ki. K. M. 40,021/911. (K. É. 37. sz.)

A hetivásár látogatás szempontjából a helybeli-iparosokkal azonos elbírálás alá csak az olyan idegen iparos (kereskedő) vonható, aki a községben valóságos, üzemben levő fióküzlettel bír. A puszta iparigazolvány vagy a színleges fióküzlet erre nem elegendő. K. M. 12,135/911. (K. É. 37. sz.) V. ö. lapunk 7. számában A hetivásáron való árusítás című cikket és 11. számunkban az 5. sorszámú kamarai szakvéleményt.

Kisebb építőipari képesítéshez megkívánt 3 évi szakbavágó gyakorlat igazolásához nem okvetlenül szükséges a munkakönyv s annak hiánya magában véve nem szolgálhat föltétlenül az iparendély megtagadásának indokául. K. M. 38734/911. (K. É. 37. sz.)

Kamarai élet. A *budapesti* kereskedelmi és iparkamara f. évi október hó 5-iki teljesülésének napirendjén a kereskedelemügyi miniszter több leirata szerepel, melyekben a kamara véleményadásra hivatik fel a magyar tengeri hajók személyzetének betegség-, baleset- és nyugdíjbiztosításáról szóló törvénytervezetről, az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának szabályozásáról s a telefon új díjtételeiről. Tárgyalatni fog továbbá az elnökség indítványa a húsdrágaság ellen teendő intézkedések tárgyában, az ipari és kereskedelmi szakosztály javaslata azon fölmerült indítványok tárgyában, hogy a kamara kebelében alkalmazotti és munkásválasztmányok szerveztessenek, végül számos apróbb kereskedelmi és iparügy. A *debreceni* kereskedelmi és iparkamara szeptember hó 14-én megtartott őszi első teljesülésének legfontosabb tárgyai voltak: az új kamarai székház építkezési munkáinak odaítélése és állásfoglalás Nagybánya város vásárvám-szabályzatában foglalt azon szándék ellen, hogy a vasúton érkező minden áru vásár vámmal terheltessék. A kamara 1910. évi jelentését *Szávay* Gyula kitűnő tollából való általános szemle vezeti be; a nagyszámú statisztikai kimutatásokkal és grafikus táblázatokkal illusztrált, terjedelmes évkönyv híven beszámol a kamara szorgos és eredményes munkálkodásáról, valamint a kamarai kerület 1910. évi közzgazdasági vi-

szonyairól. A hivatalos lap közlése szerint a kereskedelemügyi miniszterium ideiglenes vezetésével megbízott pénzügyminiszter *Debreczeni Lajos* hentesárugyárosnak a debreceni kereskedelmi és iparkamara alelnökévé történt megválasztását az 1868. évi VI. törvény-cikk 14. §-a alapján megerősítette. A *miskolci* kereskedelmi és iparkamara a napokban tartotta első őszi teljes ülését. Napirenden volt a hazai kamarák vámpolitikai központjának megalakulása, amit a kamara helyesléssel tudomásul vett és csatlakozott a központ-hoz. Tárgyalta az ülés a kereskedelemügyi miniszternek a gyógyszerek, gyógyszerfélék, mérgek és méregtartalmu anyagokkal való kereskedés tárgyában alkotott belügyminiszteri szabályrendeletre vonatkozó véleménykérő leiratát és elhatározta, hogy a fűszer-, anyag- és festékkereskedők által árusítható, a közforgalomban is sűrűn használatos és a közegészségre nem ártalmas cikkek jegyzéke kibővítését fogja kérni. Békésvármegyének a varrógépekre szóló megrendelést-gyűjtés korlátozását célzó javaslatát a kamara nem fogadta el. A *győri* kereskedelmi és iparkamara szeptember 19-én tartott teljes ülése sem járult hozzá Békésvármegye azon javaslatához, hogy a varrógépekre vonatkozó megrendelések csak a községi előljáróság láttamozása esetében legyenek érvényesek, hasonlóképpen a *soproni* kamara szeptember 20-án tartott teljes ülése sem, mert fölfogása szerint az ilyen korlátozás csak a tisztességes kereskedelmet bénítaná meg, anélkül, hogy a varrógépekre vonatkozó megrendelések gyűjtésénél észlelhető visszaéléseknek gátat tudna vetni.

Ipari tulajdon.

Rovatvezetők: dr. **Bányász Jenő**,

a budapesti keresk. iparkamara védj egy hivatalának vezetője és

dr. **Klug Emil**.

A tisztességtelen verseny ellen való védekezésről.*)

A tisztességtelen verseny elleni oltalomról jelenleg érvényben lévő 1909. évi német törvény 1. szakasza fogalommeghatározást tartalmaz. Természetesen az elmélet terére tartozó definíciót, mert hiszen alig képzelhető el oly kimerítő fogalommeghatározás, amely fölelné mindazokat a cselekményeket, amelyek a köztudatban tisztességtelen versenynek minősítetnek. Kériként az 1. szakasz a „jó erkölcsökbe való ütközést” („gegen die guten Sitten”) veszi fel, míg a hasontárgy magyar törvényjavaslat a definícióban a tisztességnek egy kvalifikált esetét tartja szem előtt, — „az üzleti tisztességet.” A két fogalomnak a tartalma egyébként fedi egymást. Valamely cselekedetnek „a jó erkölcsökbe” vagy az „üzleti tisztességbe” ütköző volta épp oly könnyűséggel vagy nehézséggel állapítható meg. Mind a két fogalom meghatározás a tisztességtelen verseny taxatív fel nem sorolható alakjainak útjába állhat és oly hatalmat ad a bírónak, amelynek *kellő és helyes* alkalmazásával a tisztességtelen törekvéseket eredményesen megszünteti.

A magyar törvényjavaslat az előre meg nem határozható cselekményeket azonban nem csupán az üzleti tisztesség szempontja szerint vonja be magánjogi tilalma körébe, hanem a *közfelfogás szerinti minősítést* is megkívánja, ami által az üzleti tisztességnek egy további kvalifikációját állapítja meg, vagyis arra kény-

*) Előző közleményt lásd 13. szám.

szeríti a bírót, hogy kutassa, vajjon a konkrét esetben az üzleti tisztesség a közfelfogás szerint is meg van-e sértve? Ily közelebbi magyarázat a definícióban egyrészt sürgős, másrészt pedig félreértések, nehézségek származhatnak belőle.

A magyar törvényjavaslat a mondottakon felül még megkívánja, hogy az üzleti tisztességbe ütköző tevékenység *a versenytársak közvetlen vagy közvetett károsodását is eredményezze*, illetőleg a bíró feladatává teszi még annak a megállapítását is, vajjon az üzleti tisztességbe ütköző tevékenység a versenytársak károsodását is eredményezhetne?

Késégtelen, hogy a tisztességtelen versenyről szóló törvénynek *első sorban* a versenytársakkal szemben tanúsított magatartást kell üldöznie, mindazonáltal a versenytárs magatartása sérelmes lehet a nagyközönségre nézve is, – a közfelfogás szerint az üzleti tisztességbe ütköző tevékenység lehet anélkül, hogy versenytársak ellen irányulna. (A konkurrencia nélkül álló üzletember ilyképpen büntetlenül elkövethetné mindazokat a cselekedeteket, amelyek az üzleti tisztességbe ütköznek.)

A magyar törvényjavaslat 1. szakasza tehát a német törvényvel szemben és az alkotandó törvény kellő hatályának a rovására a tisztességtelen verseny kritériumaképpen megállapított „üzleti tisztesség” fogalmát körülírja.

Az 1909. törvény 2. szakasza az 1896. évi törvény 1. §. utolsó bekezdésének megfelelően az östermelés termékeit, úgyszintén a mezőgazdaság körébe eső szolgáltatásokat és érdekeket is szabályozásának keretébe vonja.

A 3. szakasz a közhírré tételnek az üzleti tisztességbe ütköző módjait tárgyalja.

A közhírré tétel módjai tekintetében két kategóriát állapít meg. A saját vállalkozásnak a tényeknek meg nem felelő kidicsérelését, vagy pedig az idegen termékek lebecsülését.

Mindaddig, amíg a reklámok tisztességes eszközök útján igyekeznek a publikum figyelmét a forgalomban levő árukra, – azok beszerzési forrásaira terelni, a törvény hivatkozott szakasza alapján nem képeznek üldözendő cselekményt, – még ha e cél elérésére a versenytárs bizonyos tekintetben az ízléstelenség határáig is elmegy. A 3. szakasz tiltó rendelkezései csupán oly cselekedetek ellen irányulnak, amelyek a fentebb jelzett célt a *közönség félrevezetése által* igyekeznek elérni. Ez esetben nem követeli meg annak bizonyítását, hogy a versenytárs az áruk összetévesztését célzó reklámok által tényleg kárt szenvedett-e. Elegendő, ha a valóltan, a publikum félrevezetését célzó reklámeszközök a fogyasztók *nagyobb körének* téves informálását célozzák. Úgyszintén nem szükséges, hogy az ily közzétételek abban hagyása iránt indított perben a rosszhiszeműségnek az igazolása. Elegendő *az adatok valótlanságának tárgyilagosa megállapítása*. Az abban hagyás iránti javaslat azonban csak *egy meghatározott cselekedet abban hagyására* irányulhat, nem pedig egyszersmind hasonló visszaélésekre is.

(Folytatjuk.)

A „Trade Mark” és „Light Metal Comp” szavakból álló védjegyet a kereskedelemügyi miniszter f. hó 19-én 1056/1911. sz. a. kelt leiratával a védjegy-törvény 3. §-ának 4. pontja alapján a védjegy-lajstromból törölte. – Nem részesíthetem oltalomban a szóbanforgó védjegyet, úgymond, mert ez kizárólag a lajstromozásra magában véve alkalmatlan, „Trade Mark”, valamint a „Light Metal Comp” angol szavakból áll. Ez utóbbiak a „Light Metal Company” kifejezés

4

rövidített alakjának tekinthetők. Minthogy pedig az áru valódi származási helye feltüntetve nincsen, a fogyasztóban azt a hiedelmet keltik ezen angol kifejezések, hogy a megjelölt áruk valamely angol vagy amerikai cégtől származnak. Már pedig magának a védjegy-tulajdonosnak nyilatkozata szerint is a védjegygyel honi gyártmányt jelöl meg, e megjelölés tehát oly adat, mely a tényleges üzleti viszonyoknak meg nem felel és a fogyasztó közönség tévedésbe ejtésére alkalmas.

A „Petrolvíz”, „Petrolwasser”, „Eau de Petrol”, „Petrolwater” szavakból álló védjegyek az áru minőségére és egyúttal rendeltetésére utaló jelentményüknél fogva a lajstromozásból ki vannak zárva.

„Vaseline Glicerín” szavakból álló védjegy az áru egyes alkatrészeire, következésképpen minőségére utal.

„Dorée” (aransárga aranyos) az áru minőségére utal, minélfogva a védjegynovella 1. §-a alapján a védjegyoltalomból kizárattott.

„Radium”, mint az emberi szervezetre gyógyító hatással bíró anyag neve, gyógyárakra alkalmazva, minőségre utaló jelzés.

„Római szörp”, „Római vértisztító cseppek”, „Római vértisztító szörp” a Római szó helynévi, továbbá a vértisztító megjelölésnek az áru rendeltetésére utaló jelentményénél fogva a törvényes oltalomból kizárattott.

„Emlék” szóvédjegy törlését a keresk. miniszter 1165–1911. K. M. sz. leiratával elrendelte. Az idézett megjelölést a hivatkozott leirat szerint a fogyasztó közönség, mint a kereskedelmi forgalomban általánosan szokásos, reklámszerű és arra irányuló felhívást fogja tekinteni, hogy az általa védett tárgyakat, mint emléket vegye meg. Ily értelemben pedig a kérdéses jelzés senki által kizárólagossági joggal le nem foglalható és hiányozván belőle a disztinkatív tulajdonság, nem is alkalmas arra, hogy valamely vállalat áruinak megkülönböztető jeléül szolgáljon és ezért a védjegynovella 1. §-a alapján védjegyoltalomban nem részesíthető.

Perköltség megállapítása. Alperes érdemben nem védekezett, hanem a kereset beadása után a megtámadott védjegyet törölte. A kereskedelemügyi miniszter 1035-1911. szám alatt kelt leiratával mindazonáltal 147 korona 85 fillér perköltséget állapít meg, mert, úgymond, alperes a megtámadott védjegyet a kereset beadása után törölte, amely ténnyel beismerte azt, hogy a perre ő szolgáltatott okot és ezért őt a költségekben marasztalni kellett.

A **„Menthol”** szó a védjegyoltalomból kizárattott. Az idézett szó ugyanis a legszélesebb körökben közsímert lévén, a fogyasztó közönség kizárólag minőségjelzést fog benne látni, oly értelemben, hogy az általa védett áruk (cigaretta-papír) készítésénél mentholt használtak, s hogy azok a menthol sajátágaival bírnak, különös ízük és desinficiáló hatásuk van.

A perbeli végirat beadására kért 30 napi halasztást a kereskedelemügyi miniszter nem teljesíti, mivel, úgymond, a végiratnál és ellenvégiratnál még a felek közös beleegyezése esetén sincsen további halasztásnak helye.

A „Transylvania” szóvédjegy oltalomképesége. A kereskedelemügyi miniszter folyó évi szeptember hó 19-én 1098-911. sz. a. kelt határozatával a Louis Francois & Co. budafoki cég javára belajstromozott *„Transylvania”* szóvédjegy törvényes oltal-

mát megállapította. A földrajzi nevek ugyanis közforgalmi jelentésük alapján bírálandók el. A „Transsylvania” megjelölés a pezsgőital gyártás terén, a közforgalomban *nem mint földrajzi megjelölés*, hanem mint a Louis Francois & Co. budafoki gyáros cég gyártmányának *megkülönböztető jegye, személyesítő je* szerepel.

Dr. Szász János „Védjegyjogi döntvénytár” című munkájára vonatkozó előfizetési felhívást mult számunkhoz mellékeltek. Az előfizetési felhíváshoz nem kell kommentárt fűzni. Aki figyelmesen elolvasta a bevezető részt és betekintett a könyv mutatólapjaiba, az meggyőződést nyert arról, hogy dr. Szász munkája a védjegy jog területén kifejlődött polgári és büntető joggyakorlat *rendszeres és teljes* feldolgozását foglalja magában, s e mellett az 1895-től 1910-ig Magyarország területére kiterjedő joghatállyal belajstromozott *összes* szövegvédjegyeknek, valamint az ábrás védjegyekből kiemelkedő oltalomképes szavaknak *minden tekintetben megbízható* közléssel hézagpótló és úgy a hatóságok, az ügyvédi és szabadalmi ügyvivői kar, valamint a kereskedő és iparos érdeklenség részére valóban nélkülözhetlen forrásmunkát képez. Ismerve ezt az óriási, hosszas és fáradságos irattári kutatásokat igénylő munkásságot, amelyet a tudós szerző az anyag gyűjtésénél kifejtett, úgyszintén ismerve szerzőnek az anyag rendszeres és szakszerű feldolgozásához szükséges jogi és gyakorlati tudását és tehetségét, olvasóinknak érdekeit véljük szolgálni, amíg e nagybecsű munkára felhívjuk figyelmét.

Az ipari tulajdon oltalmát szolgáló tudakozódó helyek. A bajor kormány az ipari tulajdon oltalma érdekében 1911. évi június 21-én rendeletet adott ki, amelyben közli az érdekeltekkel, hogy a Nürnbergben székelő „Bayerische Landesgewerbeanstalt”, a Münchenben székelő „Politechnischer Verein”, a Kaiserlauternben székelő „Pfälzisches Gewerbemuseum” és a Würzburgban székelő „Politechnischer Zentralverein” kebelében az *ipari tulajdon oltalmát szolgáló hivatalos tudakozódó helyeket* szervez. A bajor kormány tulajdonképpen hivatalos lobogó alatt a szabadalmi ügyvivőkkel versenyző olyan ipari vállalkozást bocsát útnak, amelynek alkalmazottjai az ügyvivőkhöz kötött igényeknek nem felelnek meg és mégis ezeknek a teendőit akarják végezni. Ez adja meg egyébként a magyarozatát annak, hogy az adott felvilágosításokért felelősséget nem vállalnak.

Közgazdaság.

Ipari hullám és kivándorlási konjunktúra. *)

Írta: Dr. Hegedűs Lóránt.

A Gyáriparosok Országos Szövetségének egyik legnevezetesebb akciója volt az az országos ankét, melyet 1906-ban a kivándorlás kérdésében rendezett. A nagy szaktanácskozmány hatása alatt Széli Kálmán kivándorlási törvénye helyett új kivándorlási törvényt kaptunk az 1909. évi II. t.-c. alakjában. A Szövetség még tovább akart menni, miért is 1906 decemberben megalakította a kivándorlási központot, de ez a társadalmi szervezet nem működhetett, mert egy oly megoldás létesült, mely szerint az országos kivándorlási tanács újjáalakított s maga a törvény mondotta ki, hogy ebben a tanácsban egy hely a M. Gy. O. Sz.-t

illeti meg. A tanács működésétől fog függeni, hogy nélkülözhetővé teszi-e a társadalmi szervezkedést vagy pedig életbe kell léptetni az 1906-ban tervezett s a kereskedelmi kamarák által is igen melegen üdvözölt kivándorlási központot.

Most azonban nem erről akarok szólni, hanem az 1906. évi országos tanácskozásnak egy másik oldalával. A kivándorlás lényegét illetőleg egy megállapítást kockáztattam akkor, mely minden oldalról erős támadásokban részesült, s melyet kormánykörök is rossz néven vettek. Magam pedig kénytelen voltam nyakas makacssággal ragaszkodni tételemhez, mert benne látam igazságomat, s mert – mert a kivándorlás azóta lefolyt története tökéletesen igazolta szerény vélekedésemet. A magyar-amerikai kivándorlás tengelyét ebben látom s ezért megismételem. ^Nézetem az volt, hogy a magyar közgazdasági élet annyira szervezetlen, hogy a kivándorlás nagysága nem az ő tetszésétől függ, hanem a magyar kivándorlás ijesztően megduzzad vagy hirtelen lepad aszerint, amint az amerikai Egyesült-Államok ipari konjunktúrája parancsolja. A magyar kivándorlás hulláma az amerikai konjunktúrának függvénye. Ez keserű igazság, de eltagadhatatlan s ma máium hiszem, hogy komoly kutató kételkedni merne benne.

Újabb bizonyítékául csak kettőt. 1906 óta a mi kivándorlásunkat valósággal a hajánál fogva rángatta az amerikai konjunktúrának minden billenése. Az alábbi számok a magyar kivándorlás számai ugyan, de első pillanatra meglátja bennük mindenki évről-évre, hogy Amerikában jó vagy rossz dolga volt-e az iparnak. A magyar birodalomból tengerentúlra kivándoroltak:

1906.....	178.170
1907.....	209.169
1908.....	49.365
1909.....	129.337

Íme Amerika gazdasági válságainak pontos lenyomata és a mi függőségünk legtökéletesebb bizonyítéka!

De az idén már odáig jutottunk, hogy hónapról-hónapra meg lehet figyelni, hogy amint az amerikai gyárak egymásután megállítják tüzelésüket, úgy állítják meg a magyar bevándorlást is. Ez azt jelenti, hogy a Statisztikai Havi Közlemények most megjelent füzeté szerint a júliusi kivándorlás az idén Amerika felé csak 2404 volt, holott tavaly még kétszer ennyi s 1907-ben 24156. Januártól júliusig az idén ezen az utón 24.225 magyar ment el, holott tavaly 26.243 és 1909-ben 65.941.

Másik bizonyítékom az, hogy most már Ausztriában is elfogadják ugyanezt az okoskodást. Bécsben most adta ki az osztrák pénzügyminisztérium „Mitteilung”-jainak legújabb vaskos kötetét s abban dr. Bartsch F. táblázatos kimutatásokkal igazolja az osztrák kivándorlás titkait és arra az eredményre jut, hogy a monarchia kivándorlása felett az Egyesült-Államok ipari konjunktúrái uralkodnak.

Ennek a csodálatos függőségi viszonynak az egyik magyarozatára s több különös rejtélyére igen éles világot vetett egy kitűnő könyv, amelyet iparostársainknak is figyelmükbe ajánlunk. Egy fiatal alkonzulunk, Hoffmann Géza nagyszerű buzgósággal s a magyar munkás iránti jó szívvvel felkutatta azt a nagy vadont, amelyet „amerikai magyarságának hivnak s egy nagy kötetben adta ki alapos megfigyeléseit. (A könyv pontos címe: „Csonka munkásosztály. Az amerikai magyarság. Írta Hoffmann Géza cs. és kir. alkonzul. A Magyar Közgazdasági Társaság kiadása, Budapest, 1911.”) Ezt a 410 oldalas művet érdemes

*) A Magyar Gyáripar okt. I. számából.

szóról-szóra elolvasni, mert legalább kettőt tanul meg az ember belőle. Az egyik az, hogy ha a mi konzuli karunk annyira tudatára ébred hivatásának, mint amennyire e mű szerzője s Nuber Sándorral az élén több kitűnő amerikai konzulunk teszi: akkor külképviseletünk nem lesz drága pénzen növesztett osztrák copf, hanem szerves része gazdasági szervezetünknek. A másik tanulsága pedig az, hogy aki fáradtsággal és jóakarattal kutatja a 600.000 főre tehető amerikai magyarságot, az benne is megtalálja Amerika és Magyarország sajtóságos konjunktúra-összeköttetésének okát is, folyományát is.

Hoffmann Géza alkonzulunk az amerikai magyarság között 79 kérdéssel 6000 kérdőívet küldött szét, szemügyre vette az 1369 (!) amerikai magyar egyesület működését, féke reste a magyar munkásságot és a magyar farm-falukat, (mert ilyenek is vannak); annyira ment, hogy a sok amerikai magyar lapból százalékokban megállapította, hogy mennyit törődnek az óhazával, mennyit a közgazdasággal, mennyit rémregényekkel, s mennyi és miféle hirdetések árulják el a terjeszkedő amerikai-magyar üzleti életet. S vajjon mi kutatásainak végeredménye?

Hoffmann alkonzul beható és minden dicséretre méltó kutatásainak eredménye az, hogy Amerikában a magyarság nem szerves része az ottani társadalomnak. Kivándoroltjaink nagy része nem éli bele magát Amerikába s mihelyst igazán fölemelkedik a társadalmi létrán, akkor meg elválik a magyarságtól s evvel szakít meg minden összeköttetést. Vagyis az amerikai magyarság egy „csonka munkásosztály”, mely se nem Amerika, se nem Magyarország, hanem az a lapda, melyet a konjunktúra dobott át a nagy Óceánon.

Ez a nagy tanulság nemcsak szociológiai bizonyítéka a mi kivándorlási tételünknek, hanem élesen sívító nagy memento minden magyar politikus számára.

A szeszmonopólium. A tervezett szeszmonopólium dolgában Stuckheil Gusztáv pénzügyminiszteri tanácsos, az V. a) osztály (szeszadók, szeszkontingens, stb.) főnöke, a monopóliumra vonatkozólag a következőképen nyilatkozott: Nem titok, hogy a kormány a szeszmonopólium tervével foglalkozik. A pénzügyminisztériumban már folynak az idevonatkozó előmunkálatok. Részleteket nem árulhatok el, annál kevésbbé, minthogy ezek az előmunkálatok még csak a kezdet stádiumában vannak. Hogy pedig a szeszmonopólium mikor fog életbe lépni, annak az időpontját ma még nem állapíthatjuk meg, mert hiszen előbb az osztrák kormányval kell tárgyalásokat folytatnunk és a javaslatok csak ezután kerülhetnek majd a két ország parlamentjei elé. Ismétlem, a pénzügyminiszter komolyan foglalkozik a szeszmonopólium tervével.

A magyar fegyvergyártás sikere. *Frommer* Rudolf, a Fegyver- és gépgyár r.-t. vezérigazgatója ez évben felültöltő automatikus ismétlő-fegyver találmányával lépett a nyilvánosság elé. A fegyvert kezdetben csak pisztolyalakban gyártották és a megejtett hivatalos próbák után a határrendőrséget, valamint a csendőrséget is ezekkel a Frommer-féle pisztolyokkal szerelték fel. Újabban a Fegyver- és gépgyár r.-t. Frommer rendszerét golyós és csöves fegyverekre is alkalmazta, többek között az első vadászfegyverek közül egy példányt Frommer felajánlott József főhercegnek. A főherceg nemrég próbálta ki a fegyvereket Kistapolcsányban, ahonnan egy igen meleg hangú táviratot intézett Frommer Adolffhoz, melyben a fegyver kitűnő minősége felett elismerését fejezte ki.

A Riniamiirany-salgotarjam vasmű r.-t. szept. 28-án megtartott igazgatósági ülésén az 1910–11. üzemév mérlege előterjesztetett és jóváhagyatott. A nyereség 9,351.178 K, a tavalyi 8.557.693 K-val szemben, mely a múlt évről elővezetett 1,248.234 K hozzávonásával 10,599.412 K-ra emelkedik. Az alapszabályszerű és rendkívüli leiratok és tartalékolások eszközzése után 2,062.426 K (a múlt évben 1,810.931 K) az igazgatóság elhatározta, hogy a közgyűlésnek javasolni fogja, miszerint a fennmaradó 8,536.986 K-ból az alapszabályszerű jutalékok és a rendes tartalékalap szaporítására fordított összegek levonása, továbbá 600.000 (600.000) K-nak a külön tartalékalaphoz való csatolása, a tiszti nyugdíjalapnak 100.000 (100.000) K-val és a munkástársládáknak 75.000 (75.000) K-val való javadalmazása után a régi 32,000.000 K részvénytőkét képező minden 200 K névértékű részvény után 17i/o;‰i-os osztalékul 35 K fizetessék ki

A Moskovits Farkas és társa cipő- és csizmagyár r.-t. (Nagyvárad) 1909/10-ben az 1,500.000 K alaptőke mellett 479.096 K tiszta nyereséget ért el. A szept. 27-én megtartott közgyűlés elhatározta, hogy a nyereségből jutaléokra és díjazásra 37.320 K-t, a tartalékalapokra 14.068 K-t, a munkásjóléti alapra 1000 K-t fordítanak, 1 millió K η. é. részvény után részvényenként 70 K = 7% osztalékot, az osztalékban még nem részesedő 500.000 K alaptőke után pedig 2941 ív kamatot fizetnek és leírásra 15.357 K-t fordítanak. Az igazgatóság legközelebb rendkívüli közgyűlést hív egybe, melyen javaslatot tesz az alaptőke felemelése iránt.

Felelős szerkesztő : **Dr. LÁNCZI JENŐ.**